

268

11198

Լ. ՔԵՐԻԱ

ԿԱՎՈՐԻ
364
ԲԱՄԲԱԿԻ
ՀԱՄԱԿԵ

338(47.924)
P-55

338 (47.924)

F-55

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՑԵՐԿՈՆԵՐԻ, ՄԻԱՅՆՔ.

L. ԲԵՐԻԱ

FB 2001

1008
37028

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Եջ	առի	ապագծ ե	պիտի լինի
5	15 ներքեից	դուս մղել	գուրս մղել
36	13 գերեից	խոջով	խոսխով
37	1 ներքեից	դուլթյուն ե	դիրքն ե
41	21 վեր.	այս	այդ
45	8 վեր.	հառանայու	հեռանայու
49	1 ներք	սարքավում	սարքավում
49	2 ներք	վարչությունը	վարչությունը
50	4 վեր.	անել	անել
51	9 ներք.	նշանառում	նշանակում
52	9 ներք.	ե	ե
55	14 վեր	արդ	արդ
62	4 ներք.	հարբերակուն	հարբերակուն
65	9 ներք.	առնել	առնել

2010

И. А. Мясников
1933

Խմբագրեցին՝ Հ. ԵԼԶԻԲԵԿՅԱՆ, Հ. ԲԱՐԴՅԱՆ
Սրբագիր և տեխ. խմբագիր՝ Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ

89340-աւ
840-91

ՀԱՄԿՈՍԿՈՒՄԻ (Բ) ԱՆԴՐԵՅԵՐԿՈՄԻ ԲԱՐՏՈՒՂԱՐ
ԸՆԿ. Լ. ԲԵՐԻԱ

**ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՄԻ (Բ) ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՅԵՎ ԿՎՀ
ՀՈՒՆՎԱՐՅԱՆ ՊԼԵՆՈՒՄԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՅԵՎ ԱՌԲԵՋԱՆԻ ԿՈՍՍԱՅՍՏԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

(Բազմի կուսակցիվի 1933 թվի հունվարի
26-ի ժողովում արած զեկուցումը)

Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ Հունվարյան մի-
ացյալ պլենումը մեր կուսակցության պատմության մեջ
մեծ տեղ կզբաղի:

Հնգամյակի չորս տարում կատարումը համաշխարհա-
յին — պատմական նշանակություն ունի:

Ընկ. Ստալինն ըր ղեկուցման մեջ ցայտուն կերպով
ընդգծել և հնգամյակի միջազգային նշանակությունը:

Նա ասել է.

«Հնգամյակի հաջողությունները մոբիլիզացիայի
յեն յենթարկում բոլոր յերկրների բանվոր դասակար-
գի հեղափոխական ուժերը կապիտալիզմի դեմ: Այդ
անվիճելի փաստ է: Կասկած չի կարող լինել, վոր
հնգամյակի միջազգային հեղափոխական նշանակու-
թյունն իրող անչափ է»:

Միմիայն հաստատուն լենինյան դիժը՝ յերկրի ինդուս-
տրացման արագացրած տեմպերի վերաբերմամբ, — վոր
անչեղորեն տարել է Կենտրոնական Կոմիտեն՝ մեր առաջ
նորդ և ուսուցիչ, Լենինի մեծագույն ղեկավար ընկ. Ստա

լինի գլխավորութեամբ, — արահովել և մեզ համար այդ պատմական հաղթանակները: Այդ ուղիով կուսակցութեանը հաստատարեալ տարել և ընկ. Ստալինը, ժողով անմիջական զեկավարութեամբ նշել և մշակել ևն առաջին հրահանգով հիմնական ուղղութեանները: Մեծ աշխատանքներ ինչպէս պէտք է ընկ. Ստալինը նշել և լենինյան խորիմաստութեամբ, պլանի կատարման համար միջոց պայքարն ընթացել և նրա անմիջական զեկավարութեամբ:

Առաջին հնգամյակի չորս տարում կատարելը հանդիսանում և իրականացում էին ինչպէս այն պատգամների, վորոնք վերաբերում են մեր յերկրի ինդուստրացմանը և գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցմանը:

«Առաջին հնգամյակի հանրադրմարի մասին» ընկ. Ստալինի տված զեկուցումը մեր եպիսոպոսի մեծագույն փաստաթուղթն և հանդիսանում: «Գյուղում տարվող աշխատանքի մասին» նրա ճառը բուլշևիկյան ինքնաքննադատութեան որինակ և հանգիստնում, կուսակցութեանը և բանվոր դասակարգին գինում և նոր պայմաններին ու նոր խնդիրներին լենինյան ըմբռնումով:

Այդ ճառը, գյուղական տնտեսութեան հետագա սոցիալիստական վերակառուցման վերաբերմամբ մեր ամբողջ աշխատանքի ծրագիրն և հանդիսանում: Նա պետք և զբոս վի գյուղում տարվող մեր ամբողջ աշխատանքի հիմքում և գաղափար յուրաքանչյուր կոլտոշնիկի, սովխոզի յուրաքանչյուր բանվորի սեփականութեանը:

Ընկ. Ստալինը կոչ և արել կուսակցութեանը՝ բարձրացնելու հեղափոխական զգաստութեանը:

Նա ասել է, —

«Հեղափոխական զգաստութեանը հանգիստնում և հենց այն հատկութեանը, վոր այժմ առանձնապէս անհրաժեշտ է բուլշևիկներին»:

Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ հունվարյան պլանումի վորոշումները պահանջում են, վոր յուրաքանչյուր կոմունիստ, յուրաքանչյուր կոմյերիտական գինվի տրվալ ետապի դասակարգային պայքարի առանձնահատկութեանների պարզ ու վորոշակի ըմբռնումով:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՆԳԱՄՅԱԿԻ ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ

Պլենումը տվել և առաջին հնգամյակի հանրադրմարի:

Ի՞նչ հիմնական խնդիրներ և ունեցել առաջին հնգամյակը:

Ընկ. Ստալինը Կենտկոմի և ԿՎՀ պլենումում արած իր զեկուցման մեջ այսպէս և վորոշել այդ խնդիրները. —

«Հնգամյակի հիմնական խնդիրը կայանում էր նրանում, վորպէսզի մեր յերկրն իր հետամնաց, յերբմն միջնադարյան տեխնիկայով դրվեր նոր, ժամանակակից տեխնիկայի ունեւորի վրա:

Հնգամյակի հիմնական խնդիրը կայանում էր նրանում, վորպէսզի Խորհրդային Միութեանն ագրարային, վոր ուժեղ կապիտալիստական յերկրներին զմահաճուլքներից կտրված յերկրից՝ վերածել ինդուստրիալ և հզոր, կատարելապէս ինքնուրույն ու համաշխարհային կապիտալիզմի զմահաճուլքներից անկախ յերկր:

Հնգամյակի հիմնական խնդիրը կայանում էր նրանում, վորպէսզի Խորհրդային Միութեանն ինդուստրիալ յերկրի վերածելով դուռ մղել մինչև վերջ կապիտալիստական տարրերը, ընդլայնվի տնտեսութեան սոցիալիստական ձևերի ֆրոնտը և տնտեսական բազա ստեղծվի Խորհրդային Միութեանում դասակարգները վորոշացնելու, սոցիալիստական հասարակութեան կառուցելու համար:

Հնգամյակի հիմնական խնդիրը կայանում էր նրանում, վորպէսզի մեր յերկրում ստեղծվի այնպիսի ինդուստրիա, վորն ընդունակ լինի վերադիմելու և վերակազմակերպելու վոր միայն արդյունաբերութեան ամբողջապէս, այլ և տրանսպորտը, այլ և գյուղատնտեսութեանը՝ սոցիալիզմի բազայի վրա:

Հնգամյակի հիմնական խնդիրը կայանում էր նրանում, վորպէսզի մանր և ցիւր ու ցան գյուղատնտեսութեանը փոխադրվի խոշոր կոլլեկտիվ տնտեսութեան:

ուելսերի վրա, ապահովվի հենց դրանով սոցիալիզմի վերականգնման հնարավորությունը խորհրդային Միությանում:

Վերջապես, հնգամյա պլանի ինդեքսը կայանում էր նրանում, վորպեսզի յերկրում ստեղծվեն տեխնիկական և տնտեսական բոլոր անհրաժեշտ նախադրյալները, յերկրի պաշտպանունակությունն առավելագույն չափով բարձրացնելու համար»:

Ահա այն ինդեքսները, վոր կուսակցությունը դրել էր առաջին հնգամյակում և վորոնք՝ շնորհիվ լենինյան կենտկոմի ճիշտ ղեկավարության ու մասսաների ենտուղիազմի շտեպմած վերելքի, սոցմրցման ու հարվածայնության աճման՝ հաջողությամբ լուծվել են:

Դուք գիտեք, վորը հնգամյակը հիմնականում կատարված է չորս տարի յերեք ամսում:

Յեռ ձեր ուշադրությունը չեմ հոգնեցնի բազմաթիվ թը վերով, այլ կրեքեմ միայն նրանցից հիմնականները:

Մենք ստեղծել ենք սև մետաղագործություն — յերկրի ինդուստրացման հիմքը, տրակտորային արդյունաբերություն, ավտոմոբիլային արդյունաբերություն, քիմիական արդյունաբերություն, ավիացիոն արդյունաբերություն, դժուրատնտեսական մեքենաշինություն, դաղդյահաշինություն արդյունաբերություն, ածխամետաղագործական նոր բազա յենք ստեղծել Արևելքում:

Հարյուրավոր նոր ձեռնարկներ պատել են խորհրդային յերկրի տերիտորիան:

Արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքը 1913 թվի համեմատությամբ աճել է 334 %:

Ինդուստրացման այս հաջողությունների հետեվանքով մեր յերկիրը դարձել է ինդուստրիալ ու հզոր յերկիր. միանգամայն ինքնուրույն և համաշխարհային կապիտալիզմի քաճաճույթներից անկախ, այն ժամանակ, յերկ կապիտալիստական աշխարհը բռնված է ամենադաժան ճգնաժամով:

Մենք տրակտորների արտադրության նկատմամբ աշխարհի մեջ առաջին տեղն ենք անցել, դժուրատնտեսական մեքենաշինության նկատմամբ — աշխարհի առաջին տեղը,

կոմբայնների արտադրության նկատմամբ — աշխարհի մեջ առաջին տեղը, ընդհանուր մեքենաշինության նկատմամբ — Յեվրոպայում առաջին տեղը և աշխարհի մեջ յերկրորդը, չուգունի նկատմամբ — Յեվրոպայում առաջին և աշխարհում յերկրորդ տեղը, ելեքտրոններգիայի վերաբերմամբ — աշխարհում յերկրորդ տեղը, նավթի նկատմամբ — Յեվրոպայում առաջին և աշխարհում յերկրորդ տեղը, տորֆի նկատմամբ — աշխարհում առաջին, ածխի ու քիմիայի նկատմամբ — աշխարհում չորրորդ տեղը:

Ընկ. Սերգո Որջոնիկիձեմ կենտկոմի պլենումում իր յելույթի ժամանակ հայտարարեց, թե աշխարհում չկա այնպիսի մի մեքենա, վոր մենք չկարողանայինք պատրաստել. խորհ. Միությունում չկա այնպիսի մի ձեռնարկ, Փաբրիկա, դործարան, հիդրոկայան, վոր մենք չկարողանանք նախագծել: Ընկ. Որջոնիկիձեմի այս հայտարարությունն առանձին վոդեվորությունամբ ընդունեց կենտկոմի պլենումը:

Այս բոլորի հետեվանքը յեղավ այն, վոր կապիտալիստական տարերը վերջնականապես ու անդառնալի կերպով դուրս են մղված արդյունաբերությունից, իսկ սոցիալիստական արդյունաբերությունը խորհ. Միությունում դարձել է ինդուստրիայի միակ ձեռք և խորհ. Միությունը ազդարար յին յերկրից վերածվեց ինդուստրիալ յերկրի:

Յեթե 1928 թվին արդյունաբերական արտադրանքը կազմում էր 48 տոկոս, իսկ դժուրատնտեսությունը — 52 տոկոս, ապա 1932 թվին արդյունաբերությունը — 70 տոկոս, դժուրական տնտեսությունը — 30 տոկոս:

Մենք հնգամյա պլանը չորս տարում կատարեցինք ամբողջ արդյունաբերական արտադրանքի վերաբերմամբ 93,7 տոկոս, իսկ ծանր արդյունաբերության նկատմամբ — 108 տոկոս:

Մենք ամբողջ արդյունաբերության նկատմամբ հնգամյա պլանը լրիվ կկատարենք, բայց բարդությունները Հեռավոր Արևելքում, ինչպես և կապիտալիստական հարևանների կողմից չհարձակվելու պայմանագիր ստորագրելուց հրաժարվելը պարտավորեցին մեր մի շարք գործարանները վոխադրել պաշտպանության ժամանակակից զենքերի արտադրությունը:

«Վոչ մի կասկած չի կարող լինել, — ասել է ընկ. Ստալինը Կենտկոմի պլենումում, — վոր առանց այդ միջանկյալ հանդամանքի մենք վոչ միայն կկատարենք, այլ անպատճառ կզերակատարենք հնդամյա պըլանի թվական մասը»:

Մոտափորապես մեց տոկոս թերակատարումը գնաց յերկրի պաշտպանութան ամրապնդմանը և հետևաբար յերկրային, վոր թույլ է ինքնապաշտպանութան համար չնախապատրաստված յերկրից մենք դարձանք պաշտպանունակության տեսակետից հզոր յերկիր:

Ընկ. Վորշիլովը՝ մեր անհաղթ Կարմիր բանակի ու Կարմիր Նավատորմի ղեկավարը՝ Կենտկոմի պլենումում իր յեղութի ժամանակ որինակներ բերեց յերկրի պաշտպանութան համար մեր լիովին պատրաստ լինելուն, վոր պաշտպանութան համար անհրաժեշտ միջոցները՝ ավիացիան, տանկերը, թնդանոթները, զիմիան և այլն մենք այժմ ընդունակ ենք ինքներս արտադրել մատուցական մասշտաբով:

Այս բոլորը հնարավոր է դարձել ինդուստրացման քաղաքականութան հաջողութունների շնորհիվ:

Բայց հնդամյա պլանի կատարման հետեվանքով մենք վոչ միայն պերածվեցինք ինդուստրիալ յերկրի, այլև մենք աշխարհի մեջ ամենախոշոր գյուղատնտեսութան յերկիրը դարձանք:

Լենինը շատ անգամ մատնանչել է խոշոր կոլեկտիվ գյուղական տնտեսութան անցնելու անհրաժեշտությունը: Լենինն ասել է.

«Յեթե մենք առաջվա պես նստենք մանր տնտեսութուններում, թեպետ և աղատ քաղաքացիներ ազատ հողում, մեղ միևնույն է անխուսափելի կորուստ է ըստպանում»:

Կուսակցությունը գյուղական տնտեսութան նկատմամբ հնդամյակը կազմելիս յերակետ ունեցել Լենինի այդ ցանկությունները և մեծ հաջողություններ է ձեռք բերել նրանց կատարման բնադավառում:

Յերեք տարվա մեջ կազմակերպված է 211,000 կոլտոկ և 5000 սովխոզ:

Չորս տարվա մեջ ցանքատեղի տարածության աճումը հասել է 21 միլիոն հեկտարի:

Գյուղական տնտեսությունների 60 տոկոսը կոլտոցներն են ներդրումը, ամբողջ տարածության 70 տոկոսը կոլտոցներն են ընդգրկել, դա նշանակում է հնդամյակի յետակի գերակատարում: Գյուղական տնտեսութան մեքենայացման ասպարեզում նույնպես մենք շատ առաջ ենք գնացել (1928 թվին գյուղատնտեսական գործիքներ ունեցինք 1.150 միլիոն ուրլու, իսկ չորս տարվա մեջ նորից առացվել է 1,600 միլիոնի):

Կազմակերպված է 2.446 ՄՏԿ:

Չգալի չափով աճել է գյուղական տնտեսության արաքային արտադրանքը: Կուլակությունը վորպես դատարար ջախջախված է թեև դեռ չվոչնչացված:

Ռոքհոլային իշխանության համար գյուղում տնտեսական հաստատունը բարդ յի դրված:

Յերկրի ինդուստրացման հաջողությունների հիման վրա բարեկալվում է աշխատավոր մասսաների նյութական դրությունը, աճում է նրանց կուլտուրական մակարդակը:

Առաջին հնդամյակի մեծագույն հաղթանակներից մեկը գործադրվելության վոչնչացումն է, մերացել է բանվորի անվրատահոսթյունը վաղվա նկատմամբ:

Մյուս հաղթությունն է հանդիսանում գրեթե գյուղական ամբողջ չքավորության ընդգրկումը, գյուղացիության շերտավորման կասեցմամբ և հենց գրանով իսկ վոչնչացվել է աղքատությունն ու պառուկերից գյուղում:

— Դա այնքիսի մի հսկա նվաճում է, — ասել է ընկ. Ստալինը, — վորի մասին բուրժուական վոչ մի պետություն չի կարող յերազել, վորքան էլ, թեկուզ «դեմոկրատիկ» պետություն լինի նա:

Դրա հետեվանքով մենք ունենք — բանվոր դասակարգի թվի կրկնակի աճում 1928 թվի համեմատությամբ, ժողովրդական յեկամտի աճում 85 տոկոս՝ 1928 թվականի դեմաց, բանվորների ու ծառայողների տարեկան միջին աշխատավարձի աճում 67 տոկոս՝ 1928 թվի դեմաց, այսինքն հնդամյակի գերակատարում 18 տոկոս: Հնդամյա պլան-

նի 111 տոկոս դերակատարում սոցալաճովագրության ֆոնդի վերաբերմամբ: Հասարակական անդի աճում վեց անգամ (արդյունաբերական վճռական ճյուղերի քանվորների տվելի քան 70 տոկոսն ընդգրկված են հանրային սնունդով):

Չնայած մեր թերություններին՝ նյութական դրությունը տարեց տարի բարելավվում է: Այդ բանը կարող է չընդհատել միայն խորհրդային իշխանության դասակարգային թշնամին: Դեռ ևս նա լիովին չի ասլանդված, բայց այն չի յեղ կարելի անել կարճ ժամանակամիջոցում:

Արդյունաբերության ու գյուղական տնտեսության աճումը, բանվորների ու գյուղացիների պահանջների աճումը արարանքալիանություն աշխուժացում և ընդարձակում են առաջացրել:

Քաղաքի և գյուղի գոյման հիմնական ձևն է հանդի տանում արտադրական կապը, սակայն միայն արտադրական կապը բավական չէ, — դա պետք է լրացվի արարանքային կապով:

Ինչի՞ ենք մենք հասել խորհրդային առևտուր ծավալելու գործում:

ա) Թեթևի արդյունաբերությունը 1928-ի համեմատությամբ աճել է 187 տոկոս:

բ) Մանրածախք առևտրում արարանքային մասսայի ու վելացում 175 տոկոս:

գ) Արարանքային ցանցն աճել է 158 հազար խանութով:

Ահա սրանք են առաջին հնգամյակի կատարման արդյունքները:

խորհրդային Միությունը վերածվեց առաջավոր տեխնիկայի յերկրի:

խորհրդային Միությունը դարձել է ինդուստրիալ, գորավոր, ինքնուրույն և կապիտալիզմի քմահաճույքներ: Բից անկախ յերկրի:

խորհրդային Միությունում այնպիսի ինդուստրիալ յետեղծված, վորն ընդունակ է վոչ միայն արդյունաբերությանը վերադիներ և վերակազմել, այլև արանսպորտն ու գյուղատնտեսությունը:

խորհրդային Միությունում ընդարձակված է տնտեսության սոցիալիստական ձևերի ֆրոնտն ու տնտեսական բազա յետեղծված դասակարգերը վոչնչացնելու համար:

խորհրդային Միությունը վերածվեց պաշտպանունակության տեսակետից հզոր յերկրի:

Այն ժամանակ, յերբ խորհրդային Միությունը այդպիսի մեծագույն հաջողություններ է ունեցել, համաշխարհային կապիտալիզմը դաժան ճգնաժամով է համակված:

Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 1928 թ. համեմատությամբ՝ արդյունաբերական արտադրանքն իջել է մինչև 56 տոկոս, Անգլիայում — 80 տոկոս, Գերմանիայում — 55 տոկոս և Լեհաստանում — 54 տոկոս:

Կրճատվում են ցանքսային տարածությունները: Աճում է գործադուլությունը (30-40 միլիոն) և գյուղի աղքատացումը: Կրճատվում է առևտուրն ու ընկնում աշխատավոր մասսաների զնելու ընդունակությունը:

Դա ցույց է տալիս, վոր տնտեսության կապիտալիստական սիստեմը մեռնում է և տնտեսության միակ լավագյուն սիստեմը՝ տնտեսության խորհրդային սիստեմն է:

Կուսակցությունն առաջին հնգամյակում ունեցած հաջողությունները ձեռք է բերել կատաղի պայքար մղելով թշնամական դասակարգերի մնացորդներին դեմ:

Դուրս են մղված ու ջախջախված մեռնող դասակարգերի վերջին մնացորդները — արդյունաբերողներն ու նրանց արարայակները, առևտրականները, ազնվականները, տերտերները, կուլակները, սպայությունն ու մնացած թափ թփուկները:

Սակայն մենք պետք է հիշենք, վոր կապիտալիստական դասակարգերի մնացորդները դեռևս վերջնականապես չեն վոչնչացվել և դա պահանջում է մեղնից բարձրացնել մեր զգաստությունը:

խորհրդային Միության մեջ ցրված կապիտալիստական դասակարգերի մնացորդները նոր գործելակերպ են բանեցնում իրենց պայքարում. փոխանակ բացարձակ դրոհի, վորտեղ նրանք բաղմիցս ջախջախվել և վորն այլևս կիրառել չեն կարող, — սկսել են դադարի ալանափոր աշխատանք

տանել, — աշխատում են վորտեղ հնարավոր եւ Լինչպես հը
նարավոր ե՛ ասպականել ու վնասել, կեղտոտել ու կողոպ-
տել, պայթեցնել մեղ ներսից, յերբեմն գործ տեսնել մեղ
մտքի խաղերի միջոցով:

Մենք պետք ե պահնայն վնասկանությամբ մերկաց-
նենք դասակարգային թշնամու նոր մանկվրները եւ նրանց
վերջնականապես վոչնչացնենք:

«Պրոլետարիատի ուժեղ եւ հզոր դիկտատուրա, —
ահա թե մեղ ինչ ե հարկավոր այժմ, մեռնող դասա-
կարգերի վերջին մանցորդները ջարդ ու փշուր անելու
եւ նրանց գողային դավերը ջարդելու համար», —
ասել ե ընկ. Ստալինը Կենտկոմի պլենումում:

Պորհրդային Միության գորության աճումը պետք ե
ուժեղացնի խորհրդային իշխանության ջախջախում, բայց
դեռ չվոչնչացված թշնամիներին: Իհարկե, դա սարսափելի
է, վորովհետեւ նրանք վոչինչ չեն կարող փոխել, սակայն
մեծ հեղափոխական զգաստություն ե հարկավոր, վոր նը-
րանց հետ բանն արագությամբ վերջացվի ե առանց առան
ձին դժգոհի:

Ստալին հնգամյակի հաջողությունները ձեռք են բեր-
ված վնասկան պայքարով աշխատանքի արագացրած տեմպե-
րի համար, վոր մեր կառավարությունն ե վերցրել:

Թե արդյունաբերության, ե թե գյուղական տնտեսու-
թյան ասպարիզում արագացրած տեմպերի այդ քաղաքա-
կանությունն անսպաժամ ճիշտ ե յեղել, վորովհետեւ մենք
հետամնաց յերկիր ելինք, վորովհետեւ այդ եր պահանջում
յերկրի պաշտպանության շահերը, վորովհետեւ մենք հնա
րավորություն ունենք արագացրած տեմպերը կերտելու
առաջին հնգամյակում:

Այդ պատճառով կուսակցությունն ամենայն սկզբուն-
քայնությամբ ե անողորմությամբ հետ ե չպրտել ու ջախ-
ջախել աջերին ու «ձախերին», վորոնք ուզում եյին կու-
սակցությունը չեղել այդ ուղուց:

Ահա թե ինչ ե ասել Կենտկոմի հունվարի պլենում-
ում աջերի ղեկավարներից մեկը, Ռիկովը, վորը Տոմսկու,
Բուխարին ե մյուսների հետ պայքար եր մղում Կենտկո-
մի գծի դեմ:

«Յեթե կուսակցությունը դնար այն գծով, վոր յես
եյի առաջարկում իր ժամանակ, ասպա ներկա ժամանա-
կում ես մենք ինդուստրացման ասպարիզում այն հաջո-
ղությունները չեյին ունենա, վորոնց մասին արված դե
կուցումը լսեցինք. մենք գյուղատնտեսական արտադրու-
թյան ասպարիզում համախացրած սեկտոր, սոցիալիս-
տական սեկտոր չեյինք ունենա... Մենք մեր յերկրում
սեկականատիրական, կապիտալիստական խաղերի ու-
ժեղացում կուենայինք: Վերջին հաշվով՝ կապիտա-
լիստական խաղերի ուժեղացումը արդեւտարական դիկ-
տատուրայի յերկրում պետք ե հանդեր բուրժուական
վերականգմանը»:

Դուք գիտեք, թե կուսակցությունը դեպի ուր եյին քա-
շում արոցկիստները, վորոնք համալսարհային հակահեղա-
փոխության առաջավոր ջոկատ են դարձել. դուք գիտեք,
թե կուսակցությունը դեպի ուր եյին քաշում «ձախե-
րը»:

Նրանց դիրքերը նույնպես, ինչպես ե աջերի դիրքե-
րը՝ մեր յերկիրը վերջին հաշվով բուրժուական վերական-
գւրման ու ինտերվենցիայի կհասցնեն:

Այլերն ու «ձախերը» ե արոցկիստները Կենտկոմի գծի
դեմ մղած պայքարում՝ իրենց հարվածն ուղղել են Կենտ
կոմի ղեկավարության դեմ, ընկ. Ստալինի դեմ:

Կենտկոմի հունվարի պլենումում հանդես դալով՝ Տոմ
սկին, Ռիկովին ու Բուխարինը ստիպված եյին այդ բանը
խոստովանել:

Տոմսկին ասել ե.

«Իմ ուղղիցիոն գործունեյության ժամանակ յես
ինքս քանիցս քննադատությամբ դուրս եմ յեկել կու-
սակցության սեփմի դեմ, հարձակվելով կուսակցու-
թյան առաջնորդ ընկ. Ստալինի վրա: Իհարկե, այն ժա-
մանակ յես այդպիսի յելութւթ ունեցել եմ վոչ թե նրա
համար, վոր վերեւ անձնական ստիթ եմ ունեցել, կամ
չեմ հարգել ընկ. Ստալինին, — յես նրան չափազանց
չատ տարիներ եմ ճանաչում միատեղ կատարած աշխա-
տանքներում, վորպես հետեւողական բուլշեվիկի ե ան-
հողդող հեղափոխականի, վորպեսզի նման բան կարո-

դանար տեղի ունենալ — այլ նրա համար, վոր հանդես գալով ու կռիւլով կուսակցութեան դժի դեմ, աջ ուղղի ցիան, վորում և յես, նրա համար ելին մեր հարձակումները կենտրոնացրել ընկ. Ստալինի վրա, վորովհետեւ նա իդէոլոգն էր, կադմակերպիչ, ամբողջ դործնական աշխատանքի ղեկավար էր և կուսակցութեան առաջնորդ: Վորովհետեւ նա ղեկավարութեան մեջ ամենից ավելի ցայտուն դեմք էր, վորովհետեւ նա քաղաքականապէս ամենից ավելի սուր աչք և հաստատուն ձեռք ունի, վորովհետեւ նա միշտ ամենից ավելի վճռակա նորեն և դուրս յեկել ամեն տեսակ թեքումների դեմ, յեղել և ամենատոկունն ու հետեւողական մարտիկը՝ կուսակցութեան դժի համար»:

Ռիկովը նույնպէս խոստովանել է.

«Ապրած չորս տարիները այնպէս, ինչպէս մեր յեր կիրն և ապրել, չորս տարիներ, վորոնցում արված է այն, ինչ լսեցինք մենք ղեկուցումներում, դա պատմական նշանակութիւն ունեցող վկայական է և՛ ղեկավարութեան, և՛ կուսակցութեան առաջնորդ ընկ. Ստալինի համար: Ընկ. Ստալինի գլխավորած այդ կենտրոնի ղեկավարութեամբ, կուսակցութեան դրոշի տակ, կուսակցութեան լողունքներով մենք կոչմանը դեպի նոր հաղթանակներ, դեպի յերկրորդ հնգամյակի հաղթական ավարտումը»:

Գլխավոր վտանգ հանդիսացող աջերի և «ձախերի» դեմ մղվող վճռական պայքարը շարունակում է մնալ մեր կարեւորագույն պայքարականութիւնը:

Սոսալին հնգամյակի հանրագումարը տալով՝ ամբողջ կուսակցութիւնը մատնանշում է այն առանձին դեբը, վոր այդ հնգամյակի իրագործման խնդրում ունեցել է ընկեր Ստալինը, վոր ղեկավարելով կենտրոնին և ամբողջ կուսակցութեանը, նրան հասցրել և դեռևս չտեսնված հաղթանակներ:

Հնգամյակի արդիւնքները գլխաւոր դարձրեց մեր թշնամիներն պնդումներն այն մասին, թե հնգամյակն ուսուիրա յե, անիրագործելի յերադանք, թե բանվոր դասակարգը միայն քանդակու յե ընդունակ և վոչ կառուցելու, թե

չի կարելի սոցիալիզմ կառուցել առանձին վերցրած մի յերկրում:

«Հնգամյակի հանրագումարը ցույց է տվել, վոր կուսակցութիւնն անհաղթ է, յեթե նա գիտե, թե ուր և տանում գործը և չի վախենում դժվարութիւններից» — ասել է ընկ. Ստալինը, ավարտելով իր ղեկուցումը կոմի պլենումում:

Մեր լենինյան կենտկոմը, ընկեր Ստալինի ղեկավարութեամբ՝ չի վախեցել դժվարութիւններից: Կենտկոմը գիտեր, թե ուր և տանում կուսակցութեանը և դրանով պահապանեց սոցիալիստական շինարարութեան հաջողութիւնները:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀՆԳԱՄՅԱԿ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՎԱ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հաղթական կերպով ավարտելով առաջին հնգամյակը չորս տարում, մենք թեակոխել ենք յերկրորդ հնգամյակի առաջին տարին:

Պլենումը քննարկել ու հաստատել է մեր աշխատանքի դրույթները 1933 թվում:

Սոսալին հնգամյակի հաջողութիւնները հնարաւորութեամբ և անհրաժեշտութիւն են ստեղծել վերջնել ավելի փոքր արագութեան տեմպեր մեր զարգացման գործում և գլխավոր ուղարկութեանը դարձնել նոր ձեռնարկութիւն ներքի և նոր տեխնիկայի յուրացմանը, սոսալին հնգամյակի, նոր գործարանների կառուցման հնգամյակի համեմատութեամբ: Այդ, իհարկէ չի բացասում, այլ յենթադրում է նոր շինարարութիւն:

Նոր շինարարութեան լողունքը պիտի լրացնել նոր ձեռնարկութիւնների յուրացման, լողունքով:

Գյուղատնտեսութեան բնագավառում գլխավոր ուղարկութեանը պիտի դարձնել նոր ձեռնարկութիւնների կադմակերպչական ամրապնդման վրա — կոլխոզներում և սովխոզներում:

Գլխավոր ուղարկութիւնը պիտի կենտրոնացնել վոչ թե արտադրանքի քանակական աճման, այլ վորակի բարելաւման վրա, վոչ թե ցանքաքի ստորածութեան ընդարձակ-

ման վրա, այլ բերքատվության բարձրացման վրա հողագործության մեջ: Այդ տեսանկյունից պլենումը հաստատել է 1933 թվի ստուգիչ թվերը: Պլենումը նախադեմ է.

Արդյունաբերության բնագավառում.
ա) Արտադրանքի դերաճում 16,5 տոկոսով 1932 թվի համեմատությամբ. (ինչ է նշանակում արտադրանքի դերաճում 16,5 տոկոսով: 1 տոկոսը — 320-340 միլիոն ուրվի, իսկ 16,5 տոկոսը կապկացնի արտադրանքի ծավալը 29,2 միլիարդ ուրվով 1932 թ. մինչև 34 միլիարդ ուրվի 1933 թվում):

բ) Կապիտալի ներդրումներ — 1932 թվի 9,164 միլիոնի փոխարեն 10,109 միլիոն ուրվի:

գ) Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացում 14 տոկոս:

դ) Ինքնաթիքի իջեցում՝ 3,9 տոկոս:

ե) Աշխատավարձի աճում՝ 9 տոկոս:

Գյուղատնտեսության բնագավառում ա) զարնանացանի տարածությունը 95 միլիոն հեկտար է աշնանացանի տարածությունը — 38,5 միլիոն հեկտար:

բ) Հասցնել Մ. Տ. Կայանների թիվը մինչև 2.768:

գ) Կապիտալի ներդրումներ՝ 2.148 միլիոն ուրվի:

Յեւ չեմ բերում պլանի նախադեմները պատկերող թվերը սոցչինարարության մեղացած ճյուղերի նկատմամբ, նրանք հրապարակված են վերջումներում:

1933 թվի այդ խնդիրներն կատարման աստիճանը մեր գլխավոր ուղղություններ պլանի դարձվի աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման և ինքնաթիքի իջեցման վրա:

«Աշխատանքի արտադրողականությունը — այդ վերջին հաշվով տեղից գլխավորն է, ամենակարևորը, նոր հաստատություն, այսինքն սոցիալիզմ կառուցելու համար» — ասել է ընկ. Լենինը:

Մենք չենք կատարել հնգամյակի պլանային առաջադրություններն աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման գործում: Առանձնապես վատ է յեղել 1932 թ. — մի միայն մեկ տոկոս դերաճում ունեցանք և այն էլ ամբողջովին ի հաշիվ ծանր արդյունաբերության:

1933 թվի աշխատանքի արտադրողականության աճման ամեն մի տոկոսը համապար կլինի 290 միլիոն ուրվով, իսկ ընդամենը չորս ժողովրդավար դեմոկրատիկ չորս միլիարդ ուրվով:

Լենինը մատնանշել է, վոր աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը կախված է վոչ միայն մրցության սոցիալիստական կազմակերպումից, այլ և

«հարկադրում գործադրելով այնպես, վորպեսզի պրոլետարիատի դիկտատուրայի լոզունգը հապականվի պրոլետարական իշխանության հեղհեղուկ, շփոթ դրությունից պրակտիկայով»:

Ընկ. Լենինի այդ ցուցմունքներից են յեղում կուսակցության և իշխանության միջոցառումները պրոդուկտների դեմ քանիորական մատակարարման ուղղությամբ, վորոնց մենք պետք է ամենայն աշարջությամբ ու խստությամբ կիրառենք:

ՊԱՅԳԱՐ ՆԱՎԹԻ ՅԵՎ ԲԱՄԲԱԿԻ ՀԱՄԱՐ — ՊԱՅԳԱՐ Ե ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԳԾԻ ՀԱՄԱՐ

1933 թվի խնդիրները մեզ վրա, Անդրկովկասի, մասնավորապես Ադրբեջանի և Բաղվի բուլհիկները վրա մեծ պատասխանատվություն են դնում:

Բոլոր այն խնդիրներից, վորոնք կանգնած են մեր առաջ, յես մանրամասն կանգ կառնեմ յերկու հիմնական խնդիրների — նավթի և բամբակի վրա:

Մենք աշխատում ենք խորհ. Միության նավթային արդյունաբերության վճռական տեղամասում:

Առաջին հնգամյակի հետևանքով մենք մեծ հաջողությունների յենք հասել խորհրդային Միության նավթային արդյունաբերության զարգացման մեջ. նավթահանությունը մեխանիզացիայի յե յենթարկված համարյա 100%-ով, լիովին վերացված է ժերնիկայով նավթ հանելը, վոր փոխարինված է խորը նասոսներով ու կամարհատներով, երկարոններով նավթահանություն մեխանիզացիայի յենթարկելու մեջ կիրառված է համարյա թե 100 տոկոսով, լայն կեր

պով կիրառվում է հորափորութեան պատճառով մեթոդը (93 տոկոս 1932 թ.), հիմնականում լուծված է նախկինում չափա-
թեան վերականգնման պրոբլեման (պարզագույն նախկին-
մեթոդներ ստանալու տոկոսը 1932 թվին հասցրված է 41
տոկոսի՝ 1931 թվի 31 տոկոսի դիմաց) :

1932 թվում հանված է 22,2 միլիոն տոնն նախթ՝ հըն-
գամյակի հինգերորդ տարվա 21,7 միլիոն տոննի հանդեպ,
այսինքն՝ հնգամյակը գերակատարված է չորս տարում :

Ուրհրդային Միության նախկին արդյունաբերու-
թյան զարգացման այդ հաջողությունների դործում պատ-
վախոր տեղը պատկանում է Ագնեսիին :

Բազմի բուլճարիկների և բանվորների հերոսական ջանքե-
րով Ագնեսիին հնգամյակը կատարված է յերկու և կես տա-
րում :

Այդ հերոսական եջ է Բազմի պրոլետարիատի կողմից
սոցիալիստական հնգամյակի համար մղած պայքարում : Սա
կայն, բնիկներ, նախկին Բազմի պրոլետարիատի այդ
խաղաղույն նվաճումը չպետք է նսեմացնի մեր աշխատան-
քի թերությունները նախթի պայքարում յեւ, մասնավորա-
պես, այն մեծ թերակատարումը, վոր ունենք մենք 1932 թը
վին : Ագնեսիի պլանը 1932 թվին հավասար էր 15-500 հա-
զար տոնն նախթի՝ զաղի հետ միասին, մինչ դեռ մենք այդ
պլանը կատարել ենք տարվա միայն 12-181-000 տոնն, ալ-
սինքն յերկրին չենք տակ 3-300 հազար տոնն նախթ : Յեթե
այդ համեմատները 31 թ. թվերի հետ, պետք է յեղրակաց-
նենք, վոր 1932 թվին մենք հանել ենք մեկ միլիոն տոնն
նախթ պակաս քան 1931 թվին :

Մոտերքս Մոսկվայում մեզ ասել են, վոր վառելիքի
բացակայութեան պատճառով մի շարք մետաղադործական
գործարաններ աշխատում են ընդհատումներով, մի քանիսը
մինչև իսկ կանգնած են, վառելիքի մեծ կարիք են զգում
մեր տրակտորները Ուրհրդային Միության մի շարք ուսյոն
ներում :

Յեթե հետեւեք նախթահանութեան կորագծին, ապա
կատարվի հետեւյալ պատկերը. հուլիս — 77 տոկոս, ոգոս-
տոս — 71 տոկոս, սեպտեմբեր — 65 տոկոս և այլն :

Պարզ է, վոր ամեն մի հենում որչեղութի պատճառների
վրա՝ անթույլատրելի յե : Նախթի անբարենպաստ դրու-
թեան պատճառները վորոնեւ մեզնից դուրս, ձեռն չեն լի-
նի, ալբալիս տրամադրությունները մեզ կհասցնեն չոր
ձեղքվածքների, այն պլաններին նոր թերակատարման, վոր
ստանում ենք մենք :

Նախթի պլանների չկատարման պատճառները գտնվում
են հենց մեր մեջ :

Նախթի համար մղվող պայքարը 1932 թվին վատ է
ղեկավարել Ագնեսիի տնտեսական — տեխնիկական ղեկա-
վարությունը, լավ չեն ղեկավարել Ագրիկոմիուսի (բ) Կենտ
կոմի ու Բազմի Կոմիտեն, վատ է ոգնել այդ պայքարում
Բազմի բուլճարիկներին նսե կուսակցութեան, Յերկրային կո-
միտեն : Այստեղ է հատուկապես ձեռք դարձել նախթի
գործին : Պետք է կադմակերպել կոնկրետ և գպեքատիվ
պայքար նախթի համար յուրաքանչյուր տեղամասում : Հար-
կալիք է առնորդ և սխտեմատիկ ոգնություն ու տժանդա-
կել ընկերներ Բարիկոմիին, Աղալիքիկիին և նրանց, ու-
քեր աշխատում են աշխտեղ : Առանց Ագնեսիի այդ ամենուր-
յա ուշադրություն դարձնելուն, առանց այդ ոժանդակու-
թեան, ինչպիսի ել լավ ղեկավար լինի աշխտեղ, ինչ ել վոր
անի նա, նրա աշխատանքը, անկատար, կկաղի : Ոգնու-
թյունը պետք է կրի դործնական, պրակտիկ բնույթ վոչ
թե քանաձեւերով, վոչ թե ժողովներում արած հայտարա-
րություններով, ալ ոգնությունը պլանի լինի գործով, այն
պես, վոր այդ ոգնությունը զգացվի :

Մենք ձեզ հետ միասին պետք է ձեռք բերենք տեխնի-
կական հին ու նոր կադրերի համերաշխ ու միատեղ աշխա-
տանք : Յեւ հին աւ նոր տեխնիկական կադրերը Ագրիկոմ-
իուսի (բ) Կենտկոմի ու Բազմի Կոմիտեի ղեկավարու-
թեամբ պետք է լիովին մոբիլիզացիայի յեթարկվեն նախ-
թի պլանը կատարելու համար : Հին կադրերը պետք է ի-
րենց ամբողջ հարուստ փորձառությունը սեփականություն
դարձնեն տեխնիկական յերկտատարը կադրերին և յերկտա-
տարը կադրերին ել գործով պետք է ցույց տան, վոր իրենք
կարող են աշխատել, կարող են իսկական գործարար յե-

նախագահը պաշտօնը կազմակերպել նախքան համար, նախքան
յին արդյունաբերության ամբողջ գործը լավագույն կեր-
պով կազմակերպելու համար:

Նախքան ձեռքարկելու: Նրան այդ ձեռքարկելից հանե-
լը — մեր ամբողջ կուսակցության ու կոմյունիստական կազ-
մակերպությունների գործն է, ամեն մի բոլշևիկ, ամեն մի
կոմյունիստական պետք է ավելի լավ աշխատի, քան մինչև
այժմ աշխատել է, վերականգնել այդ և պարտավորեցնում
մեզինց ամեն մեկին ամեր կուսակցությանը:

Կուսակցության Ֆերկրային կոմիտեն Արևմտկուսի (բ)
Կենտրոնի ու Բազմի կոմիտեյի հետ միասին հանուն նախքան
մղվող պաշտօնի ծախսերուն ղեկավարություն են կազմակեր-
պում, վերականգնում կուսակցության Ֆերկրային կոմիտեն ա-
ռանց Բազմի նախքան — Ֆերկրային կոմիտե է: Նա Ֆերկ-
րային կոմիտե էի լինի, յեթե որեցոր Բազմի բոլշևիկներին
հետ միասին չպաշտարի նախքան ծախսերը հաջողություն
կատարելու համար: Ֆերկրային կոմիտեն էի կարող մի
կողմ քաշվել նախքան համար մղվող պաշտարից — աշխարհ
ենք հասկանում Ֆերկրային կոմիտեյի աշխատանքը և այդ
պես կկառուցենք այդ աշխատանքը ձեզ հետ միասին:

Անդրկոմկառույ, մասնավորապես Բազմում, աշխատել
գրույցներ կան, վերապես թե նախքան պաշտարում Բազմի
բանվորներին, Բազմի բոլշևիկներին «Մոսկվան էի ող-
նում»: Թե Մոսկվայում ով էի ողնում, այդ էին առում,
այդ պարզապես պնդում են «էի ողնում» և պրծալ: Ինչո՞ւ
էի ողնում: Արդյո՞ք նախքան արդյունաբերությունը
բարձրացնելու մեջ, արդյո՞ք նախքան պրծանների հաջող
կատարելու համար, վեր Մոսկվայում մշակված են մեզ
հետ վերականգնում: Այդ գրույցները մեր խոսքերը չեն, այլ ո-
րոշումներ, մեզ խորթ մարդկանց գրույցներն են: Ինչ վր
մեկը, մեր մեջ ուսարը, տարածում է այդ գրույցները: Այդ
գրույցները կատարյալ իրավունքով կարելի չի կոչել ապի-
սակ զվարդիական գրույցներ, վերոնք զրպարտանք են չալը
տում այն ահագին ողնություն մեր, վեր Մոսկվան է ցույց
տալիս մեզ նախքան համար մղած պաշտարում՝ նախքան
Բազմի ուղադրությունները լարելով, Բազմի, վեր մեր յերկր
բանվոր դասակարգի փառապանք ջոկատներից մեկն է:

Յեա կարծում եմ, ծիծաղելի կլինի, և այդ ապացույցե-
լու վր էի կարելի չկա, վեր Մոսկվան մեզ հետ միասին
Բազմի բոլշևիկներին հետ միասին պաշտարում է նախքան հա-
մար, ղեկավարում է ապա պաշտարը, ամեն ոք ողնելով մեզ:

Դա կարելի չի տեսնել այն ոլորտակներից ու թվերից,
վեր յեա ձեզ ցուցադրելից Սարգսյանի նախքան արդյունա-
բերությունը, վերականգնումն նկատմամբ: Վերջին ամբողջ Ժա-
մանակը Մանր Արդյունաբերություն յոմիտեի ղեկա-
վար գործիչները — բնի: Կոստորը և Գանչին — չարունակ
նախած են աշխտող, Բազմում ձեզ հետ միասին մշակում են
հարցերը և ուղիները, թե ինչպես ավելի լավ է կազմակեր-
պել պաշտարը նախքան համար: Այդ և դրանց նման գրույց-
ներն ընդունակ են միայն մի նպատակի ծառայելու — դե-
մոստիկացիա առաջ բերելու նախքան պաշտարում: Մեր
ամբողջ նախքան չարդյունաբերությունը դառնում է մեր
ամբողջ կուսակցության առանձին լարված ուղադրություն
տակ: Զե՞ վեր միայն վերջերս, ամառը (մենք ստացանք ըն-
կեր Որշոնիկիծելի նամակն ընկ): Ստալինի ցուցմունքներով
նախքան նախքան համար մղած պաշտարին: Վերջերս մի խո-
տակցություն ունեցա ընկ: Սերգո Որշոնիկիծելի հետ, վերոն
ընկ: Բարինովի ներկայությունը հայտարարեց, թե այն-
պես, ինչպես առաջ, այնպես, ինչպես և սլոմ, նախքան հա-
մար մղած պաշտարում մեզ համար մեծ խնդիր է դրված,
վեր ինչ էլ լինի, պետք է կատարվի: Մենք խորհուրդներ յերկ-
րին 1933 թվին պետք է տանք 14-400 հարյուր տոնն նախքան,
իսկ դեպի հետ միասին 15 միլիոն տոնն: Բազմի ամբողջ կազ-
մակերպության սրտում գործն է, Բազմի բոլոր բանվորնե-
րի պատմի գործն է և վր միայն կատարել, այլ և դերասկա-
տարել այդ պլանը, իսկ դրան մենք կարող ենք հասնել մի
այն այն սրտամտով, յեթե առանց ավելորդ խոսքերի, ա-
ռանց ավելորդ վիճամունքությունների, հենց պարզապես ձեռ-
ներս քաշած, կոնկրետ ու ուղեւորով աշխատանքի անցնենք:
Միայն ղեկուցումներով ու բանաձևերով, վերքան էլ նը
քանք լավ կազմված լինեն, հետո չես քնա:

Բազմի բանվորները — Անդրկոմկառույի պրոլետարիս-
տի անկախորդ ջոկատն են: Բազմի կազմակերպությունը
— առաջնորդ պրոլետարիստական կազմակերպություն է Ան-

գըրկովկասում: Առաջատար կադմակերպության պատկա-
վոր կոչումը սխառափոքեցնում և սակ փայլուն ցուցանիշ
ներ, հաստատաբանություն, բուլղանիկյան աշխատանքի վա-
րուն որինակներ, վարակելու ուրիշներին սրաշքարի հերոսա-
կան որինակներով:

Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի ու ԿՎՀ հունվարյան պլե-
նումի վորոշումներն ամբողջ հասակով մեր առաջ են դնում
գյուղական տնտեսության ղեկավարման բարեխմային խն-
դիրները՝ գյուղում աշխատելու մասին, ընդ. Ստալինի ցուց-
մունքների բուլղանիկյան կիրառման հիման վրա գյուղում մեր
աշխատանքի թերութիւններին այն հինգ պատճառները վե-
րացնելու հիման վրա, վորոնց մասին մատնանշել և իր ճա-
ռում ընդ. Ստալինը:

Դուք գիտեք, վոր մեզ մոտ բամբակի սլանն ել չի կա-
տարված. մենք այս տարի 24 հազար տոնն բամբակ պա-
կաս ենք տվել, իսկ 1931 թ. համեմատությամբ 15 հազար
տոնն բամբակ պակաս ենք հանձնել: Դուք տեսնում եք, վոր
բամբակի ցուցանիշներին գործը չարիարանց անբարեհաջող է:
Յերկրային Կոմիտեն Աղլուսկուսի (բ) Կենտկոմի հետ մի
ասին բամբակահատիքի ժամանակ մի շարք ուսյոնների ամ-
բացրել և իր ակտիվ, վորը տեղեկումն և յեղել, ուսում-
նասիրել և բամբակի պայքարի հարցերը, վորի հետևանքով
մենք մի շարք նյութեր ունենք, վորոնք մեզ պատկերաց-
նում են Աղլուսկուսի գյուղի դրութիւնը:

Աղլուսկուսում հիմնական բամբակային տարածութիւնը
գտնվում և կոլխոզների ձեռքին: Բամբակային ուսյոնների
կոլլեկտիվացման միջին տոկոսը հաշվառար և 67 տոկոսի,
բայց մեզ մոտ ուսյոններ կան, վորոնք կոլլեկտիվացումը
հասնում և 90 տոկոսի: Հետևաբար բամբակի սլանը չկա-
տարելու անշուշտ ցուցանիշ և կոլխոզների թույլ աշխատան-
քի և այն անբարեխաղաղ աշխատանքի, վոր Աղլուսկուսում անց
և կացվում գոյութիւն ունեցող կոլխոզների կադմակերպ-
չա-տնտեսական ու քաղաքական ամբապնդման գործում:
Մի շարք գործիչներ հաշվի չեն առել գյուղում աշխատելու
նոր պայմանները, հաշվի չեն առել այն, վոր դասակարգա-
յին թշնամին փոխում և իր տակտիկան, գործում և «դադա-
նի ականափորութիւնը», քաղաքիչ աշխատանք և սա-

նում, աշխատելով կոլխոզները ներախց պայթեցնել: Մի ամ-
բողջ շարք փաստեր այդ են վկայում ակնհայտ կերպով:

Որինակ՝ վեցեններ «Փարիզի կոմունա» կոլխոզը՝ Բար-
դայի ուսյոնում: Կոլխոզի պեկավարութիւնը բաղկացած և
կուլակներեց, վորոնք բերքահատիքի սարտաթ են կադմա-
կերպել: Զախաղաղ կուլակ, մինչև 1930 թիւը բարեա-
տնեցող վոմն Առաքելովն անտուներին վրա բրկապելի և
խցիկել և նրա աշխատանքի հետևանքով՝ ձմեռը կոտորվել
են բոլոր աշխատող անտուները: Կոլխոզում գլխավոր հաշվե-
տարը դուրս և յեկել իման Սդնախիկ—Սվադ Յուզբաշևի կա-
վածքի նախիկին կառավարիչը. մյուս հաշվետարը, — Սերոբ
Ակոբովը, մինչև 1930 թիւը սեփական խանութ և ունեցել.
սրահատի վառախարիչը դուրս և յեկել Լեոնային Ղարաբա-
ղի հայտնի բեկ՝ Ռուստամ Աղայի վորդին: Ղարաբաղի ըն-
կերները յերևի նրաչև ճանաչում են (ծիծաղ):

Շամխորի ուսյոնի կադաքենդ գյուղում կոլխոզի նախա-
դահը նախկին անւորական և. մինչև նրա «աշխատանքը»
կոլխոզում յեղել և 40 տնտեսութիւն, այժմ մնացել և 18-ը:
Սեյֆուլի գյուղի կոլխոզի նախադահ Գրիգորյանը հովանա-
վորել և կուլակներին, վորի հետևանքով կոլխոզն են մտել
մի շարք կուլակներ — Ոքում Ալի, Մեչադի Ահմեդ Արամա-
լի ողլի, Հասան Բերբալայ ողլի, Այի Ալի, Բայրամ Ալի
ողլի: Նույն Շամխորի ուսյոնի Լենինֆելդ գյուղի գերմանա-
կան կոլխոզն աղտոտված և կուլակ-ունեկվոր տարրերով: Հե-
տևանքը՝ կոլխոզում ուրիշ աղղութիւնների կոմիյրիտա-
կաններ չեն ընդունում (ծիծաղ): Կոլխոզում վարչության
նախադահը Բեմը 1924 թիւին խորհուրդի նախագահ լինե-
լով՝ դատվել և սխառապանների համար, 1925—26 թիւերին սպե-
կուլացիայով և պարապել: Կոլխոզում նախկին կուլակներ
են աշխատում, իրանք, կոլխոզիկները 50 տոկոս չեն աշ-
խատում, ուրիշներին են վարձում և աշխատել տոկոսում:
Այդ կոլխոզի մասին գիտենք. այդ մասին գիտենք ուսյոնում
աղլուսկուսի վարիչը, գիտենք ուսյոնի կադմաթինի վա-
րիչը և նրանց հետ միասին գիտենք ուսյոնական ՎՀ-ԲԳՏ-ի
տեսուչ Բադիրովը, վորը սակայն լուել էր և,
վոր միայն լուել, այլև հաճախ լինում էր այդ կոլխոզում
ու... խմում այնտեղ: Նախիջևանում, Յերկրային Կոմիտեի

և Աղբակում կուսի (μ) Կենտրոմի ձեռք անած միջոցներից հետո, մոտ 10 տրուս՝ մոտավորապես 200 կուլակային տնտեսավթյուններ են գտվել — հեռացվել կոլխոզներից: Գյուգհայի Ուարկիթի գյուղի Մուսաբեկովի անվան կոլխոզի նախագահը 36 վոլթ կոլխոզային բամբակ է տվել մի կուլակի, վոլտերները առջև կուլակը լրացնել իրեն տրված հաստատոուն առաջադրուվթյունը: Աղբակի տրեխակները շատ կտրելի չեն բերել:

Լեւոնին անմիայն կոչելով փառչության, նախագահը դուրս
է յեկեկ մի նախկին խոշոր առեւտրական, Ձեյնալ Ձեյնալու
մը. նրա տեղապարհը՝ յենթակուլակ Ռահւմովը, իսկ նույն
գլուխորհրդի Ալեքեհդ գլուխը կոչելով փառչության նա
խագահ և խցկելիկ նախկին տաճարաւոր Իսմայիլ Իրադ ողբին։

Շատ ուշադրալի են Բելլյասովսկարի ռայոնում յեղած փաստերը, միտոնեց փրա ուղտմ իմ մանու առնել: Այդ ռայոնն և յեղել ուղարկված Մնդրեղիբրկոմի և Սպրկոմկուտի (բ) Կենտկոմի լիազոր ընկ. Սումբատովը, վորն ալդտեղ հետազոտել և մի շարք գլուղխորհուրդները կոլլետները: Իր հետազոտության արդյունքները Սումբատովը գեկուցել և կուսակցության ռայոնիմէն, վորն ալդ փաստերը հաստատող և նրան համարատարտիման դնա՝ համարտական տիփղ միտրոշում և կալացրել: «Հարմիր ալխատանք» կոլլետում բարբաղի և հաստահարիկայի, կուլտուրայի վնասատիական ցանքս և յեղել կարմակերպրված. բրիգադիկները սերմը քսակներից թափել են ջրով լի փոսի մեջ ալն նպատակով, վորպեսպի փշացնեն սերմը, վոր և հատ դուր են թափել, ինչպես անպետք: Ցանքսն սկսելուց՝ ցորենն ու դարին իրար են խառնել: Դրա հետեանքով վոչնչացված են շատ մեծ ցանքսի տարածություններ: Այդ ամենը տեղի յե ունեցել նրա համար, վոր կուլակներն են ներս վնցրվել կոլլետող, վոր նախապաշար, տնտեսական մասի վարկէր և շատ բրիգադիկները նախակն կուլակներ են դուրս յեկել. նախապահն ալդ խմբակի գլուխն և անցել, միտը կարմակերպրված կերպով վնասատիությամբ և դրադովել: Կոլլետները կազմակերպելու ժամանակ համայնեցրած 110 ձկերից միայն 31-ն և մնացել, վորոնցից 19-ն ալնքան են նիհարած, վոր տրեկն ևլ պետք չեն վորպես քաշող ուժ: Լուրները կոլլետում ալելի շատ են տաղել, քան նրանք:

վորոնք իսկապես աշխատել են: Իսկ «Կոնցուրդ» կոլտոցն են խցկելիչ հինգ նախկին բեկեր, վորոնցից մեկն է Խորաֆել Կասում Բեկովը, — նախկին ցարական ստրամբիլ, վոր այժմ բրիգադիր է կոլտոցում: Այստեղ դարձյալ նույն անոթի կառկածն էլի փայտում, բեկըը քանակի ու վորակի կողմից վատացնելու վերաբերմունք, անկույթ վերաբերմունքը դե պի ձիերը և այլն և այլն: Այդ բոլորն անշուշտ նույն վնասառավական աշխատանքի տարբերն են: Լենինի անվան կոլտոցում նախադահն է նախկին կուլակ, վասնիչ, կոոպերատիվային ապրանքներ թալանելու համար դատված, 1918 թվին իր բարաւիին սպանած, առետրով զրազված Զաֆաբովը, վոր այժմ... Թեկնածու յե կուսակցության: Նույն կոլտոցի բրիգադիր Աղամալին դատապարտված է յեղել մաքսանենդության համար, 1928 թվին վերադարձել է կոնցենտրացիոն լազերից և այժմ բրիգադիր է:

[illegible]

«Սակայն, կողխողինբը, խորհուրդները ներկայացնում

են միայն կազմակերպման ձևը, ճիշտ և՛ սոցիալիստա
կան ձևը, բայց և այնպես կազմակերպման ձևը: Բոլորը
կախված է նրանից, թե ինչ բովանդակություն կդրվե
այդ ձևում, այսինքն՝ ամենից առաջ նրանից, թե ով
է կոլեկտիվի ղեկավարը: Կանգնած և ով է նրանց ղեկա

«Շատերը կարծում են, — ասել և ընկ. Ստալինը պլե
նումում, — քանի վր, ասենք կոլլեկտիվացման 70-80
տոկոսին ենք հասել այս կամ այն ուղիով, այս կամ
այն մարզում, ասպ դրանով ամեն ինչ արված է, և մենք
կարող ենք դործը թողնել երեբի բնական ընթացքին,
դործ թողնել ինքնահոսի, յենթադրելով, թե կոլլեկտի
վացումն ինքը կանե իր դործը, ինքը կբարձրացնե դյու
ղական տնտեսությունը: Բայց դա մեծ մոլորություն
է»:

Մեզ մոտ Աղբյուրեանի ուսանողներում հաճախ և պատա-
լով աղբյուրեաններով. յեթե կոյսողից դուրս և դալիս ընտա-
վում, ինչպես նա: Կամ ուրիշակ աղբյուրի մաստ, ինչպես
բամբակային դաշտերում աղբյուրաղբյուրից ու կանաչից աշխա-

28

Բայց, ընկերներ, բանը նրանում է, (վեր վեր միայն նր
կատենք վաստակներն ու նրանց մասին խոսենք, այլ և ուղիղ
կեղծակարգություններ հասնեն և գործարար պրակտիկ աշ-
խատանք ծավալենք: Բամբակի համար միայն՝ պայքարում
մեր ամբողջ աշխատանքի հիմքում պիտի լինի ախ ցուց
մունքների բուլճարիկյան իրացումը, փորոնց Ստալինն է տվել
դյուրում մեր աշխատանքների թերությունների մասին ար-
տասանած իր ճառում, այդ թերությունների հինգ պատճառ-
ների վերացումը:

յեթե Զեյնալովը ժամանակին պատժւած լինելը, հետքովոր չե
 լին լինի այն բացառական հետեանքները, վերադառնալն մենք ու
 նեցանք Աղբալի ուսումնում: Պետք է տեսլ, վոր մէկն է իսկ
 ինչ վոր մեկին ողնել է այդ Զեյնալովին խցիկներու վորպէս
 հրահանգէր Յերկրորդին անարարատը և յետք այդ հարանի դար
 ձառ և հարց դրվից նրան հեռացնելու մասին, միմանք պատ
 ճառները ելին բերում — «չի կարելի հեռացնել, կարող էս մի
 բախտովն»: Ի՞նչ է նշանակում — վերադառնալ: Պետք է
 քննել: Զեյնալովին ուղարկելին Բագդադում իր կարգադրու
 թեյանք, այստեղ նրան դուքին ու նստեցրին (Բոզդանով —
 «Նախ քան դուք նստեցրին»): Կարելի չէ և ուրիշ որինակ
 ներ բերել, ուրիշներին էլ անմանել, վորոնք իրենց համար
 անորոշան տեղեր են գրավում այժմ էլ: Մենք պիտի Աղբը
 կոմկուտի (բ) Կենտկոմի հետ միասին Կենտկոմի բյուրոյում
 այս հարցը կրնանք, միտ նրանց ժամանակին քննել, վոր նը
 բանք չիճճվեն և մեզ էլ չիճճեն (Այլն — վորքան կարելի
 չէ չուս): Սյո, շուտով այդ կանենք:

Մեծ ուշադրութեամբ և արժանի գնահատար կազմերի հո
 նուութեան հարցը դուրսում: Պարզաբար կազմերի հոսու
 նութեան դեմ հանդիսանում է ամենաեական հարցերից մե
 կը, միտով պիտի դրադրել ընդհուպ: Սախայն չի կարելի ա
 սել, վոր Աղբկոմկուտի (բ) Կենտկոմը այդ հարցով շատ մո
 տիկից է դրադրել: Մեկ ու երկ տարբերութեամբ Սատա
 բայի ուսումնում հինգ ուսուցիչների քարտուղարներ են միտ
 վել, ութ կազմաւորներին վարչներ, վեց ազիտմասա
 բաւ խմբերի վարչներ, վեց կուլտուրոպրաւ խմբերի վարչնե
 ր, վեց ՎՀ-ԲԳՏ նախադասներ, յերկու կոմյերիտմիտ
 թյան ուսկումի քարտուղար, չորս կին բաժնի վարչ: Սոր
 հրդային սպարաւոր գծով միտվել են — ուսկոմիտի նա
 խաղաւ — 6 անգամ, ուսկիթութեակի նախադաս — 5 անգամ,
 Լուսրաւորի վարչ — 5 անգամ, ժողատեսնակալ — 8 անգամ:
 Մյուս գնահատար դործիչները միտվել են 5-7 անգամ: Այժմ
 հարց է արվում, ի՞նչ չափով են պատասխանատու այդ մար
 գիկ, վորոնք 7-8 անգամ միտվում են (Այլն — մանաւանդ
 յեթե սահմանային ուսոյն է): Ուրիշ է. Համկոմկուտի (բ)
 Կենտկոմը պարտավորեցնում է ամաններ ուշադրութեան
 դարձնել սահմանային ուսոյններին:

Վերցնենք Շամխորի ուսոյնը: 10 ամսվա ընթացքում ուս
 յոնում միտվել են — ուսկումի կազմաւորար յերկու անգամ,
 ազիտմասաւարիչը — յերկու անգամ, կուլտուրոպրաւիչը —
 յերեք անգամ, ՎՀ-Բանդուղտեսնութեան — յերկու անգամ,
 Լենկոմյերիտմիտթյան քարտուղարը — յերեք անգամ, ուս
 դործկոմի նախադասը — յերկու անգամ, ժողատեսնակալը — 3
 անգամ, ուսկոմիտումիտթյան նախադասը — 3 անգամ, ուս
 սպարտուղարի միտթյան նախադասը — 3 անգամ, ուսկոմի
 խորհը — յերկու անգամ, ՄՏ Կայանի դիրեկտորը — յե
 րեք անգամ, սովետի դիրեկտորը — յերկու անգամ, բրդա
 մթերման լիազորը — 2 անգամ: Սյո բոլորը 10 ամսվա ըն
 թացքում: Նախկարյի — սահմանամերձ ուսոյն — Շրջկուս
 կումում միտվել են յերեք կազմաւորար, յերեք ազիտմաս
 վար, յերեք կուլտուրոպրաւ, կին սեկտորի յերեք վարիչ:
 Իսկ դործիչների միջին կազմի (հրահանգիչներին և սեկտոր
 ների վարիչներին) հոսունութեան ուղղակի հաշվաւորի յե
 թարկել հետքովոր չէ: Կոմյերիտ միտթյան Շրջկոմի քար
 տուղարը միտվել է յերկու անգամ, Ռայտործկոմի նախա
 դասը — 2 անգամ, Հողմոկոմ — 3 անգամ, Ֆինտոդ
 կոմ — 3 անգամ, Շրջպրոֆիտորի նախադասը — յերեք,
 Մատակարարման ժողկոմ — 4, Հանրապետութեան դատա
 խաղ — 3, Շրջ. ՎՀ Բանդուղտեսնութեան նախադաս — 2 ան
 գամ և այլն:

Նախիջևանի ուսոյնում ուսկումի քարտուղարը — 7,
 ուսկումի կազմաւորար — 8, ազիտմասաւար — 5, ՎՀ և ԲԳ
 Տեսնութեան նախադասը — 6, կոմյերիտմիտթյան ուսկումի
 քարտուղարը — 5, ուսկոմիտի նախադասը — 8, դատա
 խաղ — 2, ժողատեսնակալ — 3, ուսկոմիտի նախադաս
 չը — 3, ուսկիթութեակը — 5 անգամ:

Նորաչենի ուսոյնում. ուսկումի քարտուղարը — 7, ուսկո
 մի կազմաւորար — 5, ազիտմասաւար — 5, կուլտուրոպրաւ
 — 4, կինսեկտորի վարիչը — 8, ուսկոմիտի նախադասը —
 հինգ, կոմյերիտմիտթյան ուսկումի քարտուղարը — 8, Ռայ
 ՎՀ-ԲԳՏ նախադասը — 4, ուսկոմիտի նախադասի տեղա
 պահը և հողաւորար — 5, ժողատեսնակալ — 3, բաղայի վարի
 չը — 4, ուսկոմիտումիտթյան նախադասը — չորս անգամ:

Նույնպիսի հակադրական հոսովթյուն է և Նախկին Որ-
դուրագրի ռադոնում :

Ո՞վ է դրանում մեղավոր : Իհարկե, մեղավոր և Ադրկոմ
կուսի (բ) Կենտկոմը : Ձի կարելի նշանակել աշխարհայիններին,
վորոնց պիտի համարվի մի ամսից հետո, վորոնք չեն ստորոգում
իրենց սխալները վրա և դրանից համապատասխան յեղրակա
ցովթյուններ չեն անում : Ինչպիսի աշխատանք կարող և լինել
մեղմոտ ռադոնում, յերբ վորպես կանոն ռադկոմի քարտու-
ղարը փոխվում է 7 անգամ, կազմբաժնարը — չորս անգամ
և այլն : Յեվ վոր գլխավորն է, այդ մասին բոլորը գիտեն,
ռադոն նշանակվողը նախագլուշարար ռադոն և մեկնում ա-
ռանց ընտանիքի (ծիծաղ), մի քիչ նստում և չեմոդանների
վրա և հետ և դառնում : Իրերի նման դրովթյան մեջ չի կա-
րելի խոսել կոլխոզների ամուսնական — քաղաքական ամուս-
նական, այն մասին, նրանց վրա դեկլարովթյունն ապահովելու
կարգային թշնամիները, վոր կոլխոզի մեջ կիցկվեն մեք դասա
դյուղում նորմալ կնիքանա : Յեվ դրանում, կրկնում եմ, մե
դավոր և վոչայնքան ռադոն, վորքան մեղավոր են մեք կենտ
րոնական կազմակերպովթյունները, մասնավորապես Ժող-
կոմկոմի, վորը բոլորից քիչ և նախկին դյուղին կարծելով,
թե դյուղը նրան չի վերաբերում :

Բերեմ մի որինակ ևս, թե մեք սովխոզներում ինչպե՞ս
ե դրված մեք աշխատանքը :

Ահա Կարա — Չալա սովխոզը. հակայական սովխոզ է
9000 հեկտարով : Ինչպես և ամեն մի բամբակային սովխո-
զի, նրան ևս իբր թե մեծ ուշադրովթյուն և դարձվել Ադրբ
կոմկուսի (բ) Կենտկոմի կողմից : Այնտեղ գնացել են պա-
տասխանատու ընկերներ, որինակ ընկ. Լեանիչին. Թիֆլի-
սից. այնտեղ և Թիֆլիսի Կոմկոմի քարտուղար ընկ. Ակո
պովը, տարով նյութեր, վորոնց մասին յես խոսելու յեմ այժմ :
Ինչպես և դրովթյունն այնտեղ : Բամբակահավաքի Ժամանա
կաշրջանում սովխոզով անցել են 20.000 բանվոր : Բանուժի
հոսովթյունը հակայական և յեղել : Բանվորների արական
եք դպրվում : Կոմբերիտովթյան Ադրբեջանի Կենտկոմը
վորոշել և սովխոզ ուղարկել 1600 կոմբերիտական : Հանդի-
ն համապատասխան վորոշում : Իսկ քանիսն և գնացել : Մի

այն 262 (ծիծաղ) : Իսկ քանի՞ մեք են մնացել : Միայն 21 հոգի
(ծիծաղ) : Մնացածները վերադարձել են հենց հետևյալ ուրը :
Ինչի՞ յե նման այս : Կարելի՞ յե արդյոք, այդպես դաստիա
րակել կոմբերիտականներին, նրանց կարգապահովթյուն սո
վորենցել, յերբ Կոմբերիտովթյան Կենտկոմի վորոշումը
չի կատարվում :

Նման հոսովթյան պատճառները շատ են. այստեղ և
աշխատանքի դժվարովթյուններ են, և մալարիան, և կուլտ-
կենցաղային պայմանները, և հենց դրա համար է, վոր ան
հրաժեշտ և ցուցադրել ավելի մեծ կազմակերպովթյուն :
Մինչդեռ սովխոզի դեկլարովթյան անվովթյունը զգաց
վել է մինչև իսկ մանրունքներում : Ահա որինակ, ճրագը,
հասարակ նավթի ճրագը, մինչդեռ դրա բացակայովթյան
չնորհիվ բարակներում կշոռն սկսել է բամբակը կշռել ցե-
րեկվա ժամը 4-ին, վորի հետևանքով 500 բանվոր թողել
են աշխատանքը յերկու ժամ ստաջ : Դրա հետևանքով կորել
է 1000 բանվորական ժամ : Իսկ միևնույն ժամանակ կենտրո
նական խուտորի սրահետում ընկած են յեղել 45 լապտեր —
«Վլչիկ» : Վոչ վոք, ինչպես յերևում է, չի մտածել աշխա-
տանքի շահերի մասին : Ելեքորական լուսավորովթյուն և անց
կացված դիրեկցիայի և մի քանի այլ գործիչների ընտխա-
րանները, իսկ 5-րդ խուտորի 10 բարակում չկա վոչ միայն
ելեքտրականովթյուն, այլ մինչև իսկ հասարակ ճրագ :

Ահա անվովթյան մի որինակ ևս : Ադրսոցայն այդ
սովխոզում ունի մի կայան, վորի վարիչն է վոմն Բեգնոսով,
կուս. անդամ Բեգնոսովը մեկնել և Բագու իր հետ վերցնե
լով ապահովագրական դրամարկի կնիքը և իր տեղը վոչ վո
քի չի թողել : Դրա համար ել մի ամսվա ընթացքում բան-
վորներն արտոնյալ — դեկտիկ աննուդ չեն, ստացել, յերեխա
ների համար նարստ չեն ստացել, թաղամա նարստ չեն ստա
ցել և այլն : Նրա համար, վոր Բեգնոսովը ցանկացել է Բա-
գու ընկալ կնիքով (ծիծաղ) և այնտեղ հիվանդանալ : Մեկ
վարչովթյունը վոչ մի միջոց չի ձեռնարկել :

Կամ թե ահա հասարակական անդի հարցը, կարելի-
ոադույն հարց է, վորը պիտի գրավի վարչովթյան ուշա
դրովթյունը : Իրոք սովխոզի դիրեկտորն ահա այս հակա
յական մի քանի յերեսից բաղկացած հրամանն է տվել (ծի

ծաղ) : Այս հրամանում ամենայն մանրամասնութեամբ մը շարկված է հասարակական անդեր կարգը, աշխտեղ թիվում է, թե նախատեսված է բոլորը, մինչև իսկ բանվորների աղքատներն կազմի մեկուն : Վերջապահում սովորող դիրեկտորն առաջարկում է իր տեղապահին ամեն ուր ղեկուցել հրամանի կատարման ընթացքի մասին : Տեղապահն էլ յերկար չմտածելով, արձակել է հետևյալ հրամանը (ծիծաղ, ծափահարութեամբ) : Հրամանում վորպես հիմարութեան գլուխ գործոց կա 47 անուն ճաշ (ծիծաղ) . աշխտեղ և կարտոֆիլ է անդրիական, և տեֆտիլ հունական և ինչ վոր հարկավոր է : Այսպես, հրաման տրված է, դիրեկտորը և տեղապահն ամեն ուր ղեկուցում են իրար, իսկ գործնականում դրութեանն այնպես է, վոր ճաշին աղ... չկա (ծիծաղ) : Բանվորների մեծ խմբեր յերբեմն մնացել են առանց ճաշի և ընթերիքի : Բանջարեղեններ չկան, մինչդեռ յերկու վազոն կաղամբը փթել է Հաջիկարու կայարանում : Սմանեղենը կեղտոտ է, մինչև իսկ դրանք լվանալու հարմարութեան չկա, սպասարկող անձնակազմը կեղտոտ հագուստում և սովորողն իր մթերքային քաղաքն չունի և վոր վոր ղեկավարներից չի խմացել, թե ինչ ճաշ է լինելու վաղը : Սպասում են, վոր Բաղվից մթերքներ դան, ինչ կուղարկեն, այն էլ լավ է : Մի խոսքով, մի սոսկանք է : Այդ բոլորը կատարվում է նրա համար, վոր մարդիկ հրամաններ կազմելուց դենը չեն գնում, թղթային վալակիտայից, բենը չեն անցնում, չեն կարողանում կոնկրետ, ուղերատիվ կերպով աշխատել, չեն կարողանում կենդանի գործ կազմակերպել :

Ո՞վ է ղեկավարում այդ սովորողը : Ահա ղեկավար կադրերի ցուցակը — սովորողի դիրեկտորը — Կուրբակով — ռուս, կուսկոմի քարտուղարը — Վարդապետով — հայ, բանկոմի նախագահը — Խրամով — ռուս, դիրեկտորի ոգնականը՝ մատակարարման գծով — Ասլամազով — հայ և այլն : 13 մարդուց — վոր մի թուրք, նույնիսկ ռայկոմի կին սեկտորը գլխավորել է Ղարիբովան — հայուհի :

Բայց չէ՞ վոր Կարա — Չաբան բացառապես թուրքական ռայոն է : Այստեղից էլ հենց այն դժվարութեանները, վոր յեղել են թուրքական դյուղերից բանվորական ուժեր ժողո

վելու գործում : Այս, իհարկե, բոլորովին չինչառակում, թե ռուսներն ու հայերը չեն կարող աշխատել, բայց մի՞թե չե՞ր կարելի և թուրք կադրեր դանել, վորոնք իմա նային ռայոնը և կարողանային թուրքերի մեջ աշխատանք տանել :

Կարելի չե՞ր բերել էլի տանյակ որինակներ, վորոնք նկարագրում են Ադրբեջանի դյուղում մեր աշխատանքի առանձին տեղամասերում անբարեհաջող դրութեանը, բայց յենթադրում եմ, վոր այսքանն էլ բավական է : Ո՞վ է մեղավոր ստեղծված դրութեան համար և կարող եմք, արդյոք, մենք ավելի լավ դրութեան ունենալ : Յես կարծում եմ, վոր այս բանում առաջին հերթին մեղավոր ենք մենք ինքներս, վոր թույլ ենք զբաղվել դյուղով, թույլ ենք իմացել և ուսումնասիրել, թույլ ենք յեղել կապված նրա հետ, յեթե ավելին չասենք : Բավական չէ, վոր դնալ դյուղ մի քանի ժամով, նույնիսկ, ասենք թե մի ամսով, վորոնք մատերյալ հավաքել և յետ վերադառնալ, մեր աշխատանքի հետքեր ընթողնելով, չբարելավելով, չկարգավորելով այդ աշխատանքը : Գյուղում աշխատանքը դժվար է, ծանր է և յերկարատեմ, իսկույն եֆֆեկտ տալ նա չի կարող, նա պահանջում է դյուղի դրութեան յերկարատեմ ուսումնասիրութեան, նոր դրութեան, դասակարգային թնամու. նոր տակտիկայի ճիշտ հասկացողութեան :

Ընդ Ստալինը Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ պլե նումում ասել է :

«Մենք մեղավոր ենք նրանում, վոր մեր կազմակերպութեաններն մի լամբոջ շարք կտրվել և կոլխոզներից, հանդստացել են դափնիների վրա և ինքնահոսի տարերքին մատնվել :

Մենք մեղավոր ենք նրանում, վոր մեր ընկերներից մի ամբողջ շարք դեռ գերադնահատում են կուլխոզները, իբրև մատույնական կազմակերպութեան ձև, չհասկանալով, վոր բանը վոր այնքան իրեն՝ ձևի մեջ է, վորքան նրանում, վոր ինքներս վերցնենք մեզ վրա կոլխոզների ղեկավարութեանը և դուրս վոնդենք կոլխոզների ղեկավարութեանից հակախորհրդային ելն մենտներին :

Մենք մեղավոր ենք նրանում, վոր լավ չենք տեսել նոր պայմաններն ու մեզ համար չենք պարզել դասա կարգային թշնամու տակտիկան, վոր գործում է «լուռ ախանափորութեամբ»:

Հասցած թերութիւնների դժվարութիւններն պատճառը գյուղացիների մեջ չպետք է փնտրել, այլ հենց մեր մեջ, մեր սեփական շարքերում, վորովհետեւ մենք ենք իշխանութեան գլուխը, մեր ձեռքին են պետական միջոցները, մենք ենք կոչված կոլխոզները ղեկավարելու և մենք պիտի կրենք գյուղում տարվող աշխատանքի ամբողջ պատասխանատվութիւնը»:

Դրութիւնն Ադրբեջանի գյուղում պարտավորեցնում է մեզ անհապաղ վոչ թե խռով, այլ գործով վերա կառուցել մեր ամբողջ աշխատանքը, վերանայել կարերը, ուժերի դասավորումը, մի խոքով, սերտորեն, կոնկրետ և ոպերատիվ կերպով մոտենալ գյուղին, զբաղվել գյուղատնտեսութեան հարցերով: Առաջիկա տարում բամբակի դժով մենք կարող թույլ տալ վորեւէ ճեղքվածք, պլանների վորեւէ թերակատարում չեւ այժմ էլ, ոգտվելով այն հանգամանքից, վոր տնտեսական տարվա սկիզբն է, պետք է ապահովենք կատարյալ հաջողութիւնը բամբակային կամպանիայի բոլոր ստադիաներում, սկսած նախապարտատումից և վերջացնելով բերքահաւաքով. դրա համար վոչինչ չպետք է խնայել: Պետք է, նախ և առաջ այնպես անել, վոր մեր աշխատանքի ալիքի խոշոր տեղամասերը, ավելի խոշոր ուսյոնները գլխավորեն ամենապատասխանատու ընկերները: Այդ գործի համար չպետք է խնայել, նույնիսկ, Կենտկոմի անդամներին, Խոշոր ուսյոնները պետք է գլխավորեն այնպիսի մարդիկ, վորոնք ընդունակ են, ինչպես հարկավոր է գործը տանելու: Ժամանակն է, վոր եւ չխոսենք թուրք կադրերի բացակայութեան մասին: Թուրք կադրեր կան: Պետք է կարողանալ գտնել նրանց, պետք է համարձակ կերպով նրանց առաջ քաշել, աճեցնել աշխատանքի մեջ, ողնել նրանց: Կադրերի ընտրութիւնը պետք է կատարել բացառապես գործնական սկզբունքով, և վոչ թե մի վորեւէ ուրիշ: Մարդկանց

պետք է առաջ քաշել միայն այն անկյունատեսով, թե ինչպես են նրանք իրենց պահելու բոլշևիկյան դարնան կազմակերպման համար մղվող պայքարում, նրանց կազմակերպչա - տնտեսական և քաղաքական ամբաշնորման համար մղվող պայքարում: Յեւ հաւատացած եմ, վոր դուք բոլորդ մեզ այդ գործում կողնեք: Ուրիշ կերպ չի կարող լինել: Իսկ յետեւ մենք այդ չանենք, մեզ մոտ կրկնվելու յեն այն դեպքերը, ինչպես որինակ, Աղդաշի կազմակերպութիւնում, վորի ղեկավարը մի մարդ էր, վորը յերեք անգամ տապալվել է մյուս ուսյոններում: Միթե մենք այն քան աղքատ ենք կադրերով, վոր ղեմենք աշխատանքի մեջ տապալված մարդկանց ոգնութեան: Վոչ, ընկերներ, մենք մարդ ունենք: Թուրքական կադրերը աճում են, աճում են նավթի համար մղվող պայքարում, բամբակի պայքարում, մյուս կուլտուրաների համար մղվող պայքարում: Հարկա վոր է, կրկնում եմ, կարողանալ նրանց գտնել և համար ձակորեն առաջ քաշել:

Մենք պետք է վճռականորեն մտածենք և անհապաղ զբաղվենք առաջին հերթին, ուսյոմների քարտուղարների, ուսյո գործկոմների, ՎՀ նախագահների, ՄՏԿ, սովխոզների ղեկավորների, քաղաքիւնների պետերի, կոլխոզների նախագահների, հաշվերտարների և տնտեսավարների կազմի ամբաշնորման գործով: Գյուղում հսկայական դեր են խաղում մասսայական կվալիֆիկացիայի կադրերը: Մենք շատ ենք խոսել նրանց պատրաստման մասին: Բայց կարծում եմ, վոր դժվար, թե վորեւէ մեկը կարող է ճշտվ առել, թե վորքան ենք մենք նրանցից պատրաստել: Դուք նրանց հաշվառումը չեք գտնի, բայց այստեղ հարկավոր է վոչ մի այն հասարակ քանակական հաշվառում, այլ և պետք է իմանալ, թե վորտեղ են գտնվում այժմ այդ կադրերը, ոգտադործվում են, արդյոք, նրանք ըստ իրենց մասնագիտութեան: Յեթե մենք նրանց նկատմամբ խնայողաբար չվերաբերվենք, յետեւ մենք նրանց չուսումնասիրենք և ճիշտ չոգտադործենք, մենք ընդհանրապես յերեք մարդիկ չենք ունենա. դա մեծ, ջանասեր աշխատանք է, ուսցե և իսկույն եֆֆեկտ չտվող, ինչպես մի ուրիշը, բայց դա

հենց այն աշխատանքն է, վորը կարող է դանդաղ, բայց ճիշտ ամբաղնել մեր ղերքերը գյուղում:

Պետք է, վոր Բազմի աւտիվը առնվազն մի քանի հարյուր լավ աւտիվիստներ, իսկական աւտիվիստներ, անձամբ ծանոթ կենտրոնին ու Բազմի կոմիտեին, գյուղն ուղարկել մշտական ու յերկարատեւ աշխատանքի մի տարով, գուցե և ավելի: Բազմի աւտիվը՝ դա լավագուշտն է վոր ունի Ադրկոմիտեի (Բ) կենտրոնը: Բազմի կազմակերպութիւնը պետք է ամուր կերպով բուքսիրի վերջին Ադրբեջանի գյուղը, պետք է պինդ ու յերկար ժամանակով նրա տի աշխտեղ և այն ժամանակ անշուշտ գյուղում կապահովվի բոլշևիկյան կանոնաւոր աշխատանքը: Դա պետք է անել ամենամոտ ժամանակներս, վորովհետեւ մեղնում դըրված է ՄՏԿ-ներում ու սովխոզներում քաղբաժիններ կողմակերպելու հարցը:

Այդ քաղբաժինները կազմակերպելու մասին Համկոմիտեի (Բ) կենտրոնի պլենումի կայացրած վորոշումը մեզ հայանի յե: Դա գյուղի բարդացած դրութեամբ դասակարգային պայքարի սրվածութեամբ թեւադրված կարեւորագուշտ վորոշումն է:

Քաղբաժինների խնդիրները հանդիսանում են սովխոզների ու ՄՏԿ-ների քաղաքական դերը բարձրացնելու գյուղական տնտեսութեան վերակառուցման համար մղվող պայքարում: ՄՏԿ-ների և սովխոզների քաղբաժինները պիտի ամենից առաջ ամբապինդ կուսակցական և կոմյերիտիտե թեւական կորիզ ու անկուսակցական աւտիվ ստեղծելու մասին հոգան, վորոնք կարողանային միթերումների պլանները և կառավարութեան առաջ վերցրված պարտականութիւնների ժամանակին կատարելն ապահովել լիովին: Նույնպէս քաղբաժինների կարեւորագուշտ խնդիրն է հանդիսանում պայքարը հափշտակումների ու գողութիւնների դեմ, վատնումների դեմ, հասարակական սեփականութիւնը պահպանելու համար, 1932 թվի ողոստոսի 7-ի դեկրետը ճշտել և վճռականորեն գործադրելու համար:

Մենք պետք է անհապաղ ձեռնարկենք քաղբաժիններ կազմակերպելու գործին և մարտականորեն կազմակերպենք նրանց աշխատանքները:

«Կուսակցականներն ու կոմյերիտականները չպետք է վախենան կոլխոզների ու սովխոզների ներսում պայքար մղելու՝ հակահասարակական, հակակոլխոզային տարրերին կղղիացնելու համար, սխալմամբ յեն թաղրելով, թե այդպիսի պայքարը կարող է կոլխոզի կամ սովխոզի միասնութիւնը խախտել»։ ասված է պլենումի բանաձեւում: «Մեզ վոչ ամեն տեսակի միասնութիւնն է հարկավոր: Մեզ կոլխոզների կամ սովխոզների այնպիսի միասնութիւնն է հարկավոր, վորի բոլշևիկյան կորիզի ղեկավարումն է ապահովում՝ աշակցութեամբ անկուսակցական աւտիվի»:

Անդրկովկասի պայմաններում մենք չպետք է մոռանանք միասնատեսների շարքում տարվող աշխատանքը, միասնատեսների, վորոնք մի շարք ուսյոններում գեւ նշանաւոր դեր են խաղում գյուղական տնտեսութիւնում:

Յերկրորդ հոգամյակի առաջին տարվա բոլշևիկյան դարունը շատ հեռու չէ: Մենք հենց այժմվանից պետք է դարնան գյուղատնտեսական կամպանիայի լայն նախապատրաստութիւնը ծավալենք: Բամբակի վերաբերմամբ պլանի նշած 191 հազար հեկտարը պետք է լիովին ցանվի: Պետք է աշխատել, վոր համապատասխան ցանքս անելով և հետագա գյուղատնտեսական միջոցառումներով գերակատորեն Ադրբեջանի բերքատուութեան վերաբերմամբ սահմանված միջին նորման, — մի հեկտարից յոթ ցենտներ:

Բամբակի դարձացման խնդիրները վոչ մի կերպ մեզնից չեն վերցնում գյուղական տնտեսութեան մյուս բնագոյտների վերաբերմամբ ունեցած մեր պատասխանատուութիւններ, այն է, հացահատիկայինների ցանքս, պայքարը անասնաբուծութեան բարելավման համար, կոլխոզային առևտրի դարձացումը, ծխախոտը, առաջիկա միթերումները ու մասնավորապէս հացի միթերումները և այլն:

Մոռանալ այդ բոլորը չի կարելի: Անցյալ տարվա հացամիթերումների պլանը չկատարելն անթույլատրելի բիծ է մեզ համար և չպետք է տեղի ունենա այս 1933 թվին: Հացամիթերումները չկատարելու պատճառներից մեկը անշուշտ մեր վորոշ աշխատողների միանգամայն անթույլատրելի դրութիւնն է, թե Ադրբեջանը միթերողական պա-

յոն չե և վոր պլանի 70-80 տոկոս կատարելը միանգամայն րավական է: Այդ մասին վորոշ ընկերները կողմից թույլ տրված դրույքները դեմոքրիլիզացիայի ձեւով են անդրադարձել ռայոնական ղեկավարութեան աշխատանքի վրա:

Այդ տեսակ տրամադրութեան չպետք է տեղի ունենա ընթացիկ տարում: Առաջիկա դարնան դյուղաւանատես կան կամպանիան պատրաստելու և կատարելու դործում ենք պետք է ամենախիստ դիսցիպլինա ու պատասխանատւութեան սահմաններ: Ամբողջ աշխատանքը կազմակերպելու համար մենք վճուել ենք ցանքային կոմիտե ստեղծել — ցանքակոմ, — և այդ կոմիտեին գլուխ դնել այն պիտի ընկերներ, վորոնք ընդունակ են բոլշեւիկներն առաջ տանել այդ դործը: Յանքակոմն իր տեսակի լիազորչտար կլինի, ոպերատիվ որդան, վորն առանց ավելորդ շտապախոսութեան՝ պետք է ամբողջ անհրաժեշտ աշխատանքը տանի և պատասխանատու լինի այդ աշխատանքի համար: աշխատանքի ընթացքի համար ղեկուցում տալով Կենտրոն մին ու ժողկոմիսորհին: Մենք կարծում ենք, վոր ցանքակոմը պիտի ղլխավորի ընկ. Բաղերովը:

Ընկերներ, յես դիտավորյալ կերպով կանգ առա գլխավորապես բացասական նյութ ունեցող փաստերի վրա: Թող սակայն վոչ վոք չկարծի, թե մեզ մոտ, Ադրբեջանում ամեն բան վատ է դնում: Դա սխալ կլինի, դա զրկ պարտութեան կլինի Ադրբեջանի վերաբերմամբ: Մենք չատրինակելի կոլեկտիւներ ունենք, շատ դյուղեր՝ վորոնք բոլշեւիկներն են պայքարում պլանը կատարելու համար: Սակայն այսօրվա խնդիրներն այն է, վոր վճառակներն բաց անենք մեր թերութեանները, չվախենանք նրանց մասին բարձրագոյն հայտարարել, իսկ ասելով՝ համապատասխան յեզրակացութեաններ հանել և ուղղել այդ թերութեանները: Մենք նրա համար ել բոլշեւիկներ ենք, վոր ուրիշներից ավելի լավ ենք կարողանում բաց անել մեր սեփական սխալներն ու թերութեանները և ապա ուղղել: Միևնույն ժամանակ յես վոչինչ չառացի վրաստանի և Հայաստանի դյուղերի մասին: Այդ մասին յես չխոսեցի նախ այն պատճառով, վոր դա շատ ժամանակ կպահանջեր, և յերկրորդը, նրա համար, վոր իմ խնդիրս եր լուսաբար

նել նսովթի և բամբակի խնդիրները, ու գյուղը շտապեցի միայն բամբակային պլանները կատարելու համար մղվող պայքարի հարցերի կապակցութեամբ: Թող սակայն վոչ վոք չմտածի, թե դրութեանը վրացական և մանապէս հայկական դյուղում՝ փայլուն է: Այնտեղ նույնպէս մի շարք դյուղերում շատ խայտառակութեաններ, ամեն տեսակ «դեղեցիկութեաններ» ու թերութեաններ կան: Սակայն այսօր Ադրբեջանի գյուղի դրութեանը, պետք է մեր ուշադրութեանը ամբողջ Անդրկովկասյան, և ամենից առաջ, իհարկէ, Ադրբեջանի և Բաղվի կուսակցական կազմակերպութեան ուշադրութեանը դրավի: Յես բոլորովին չեմ կասկածում, վոր Ադրբեջանի իմ Բաղվի կուսակցական կազմակերպութեանները կկարողանան պատիվով կատարել իրենց առաջ դրած խնդիրները, կկարողանան ուղղել գոյութեան ունեցող թերութեանները, վճառակներն հարթել գյուղի աշխատանքը: Այդ խնդիրների իրագործումը հաջողութեամբ կապահովի միայն անհատ, անողոք պայքար մղելով կուսակցութեան լենինյան գծից ամեն տեսակ շեղումների դեմ, պայքար մղելով բոլոր նրանց դեմ, ովքեր կաշխատեն խախտել մեր կուսակցութեան միասնականութեանն ու մեծ կառույցի դործը խանգարել: Մեր առման դժվարութեանները դեռ վերջնականապէս չեն հաղթահարված: Դասակարգային պայքարը, մեռնող դասակարգերի վերջին մնացորդների դիմադրութեանը ուժեղանալու յին: Կուսակցական նույնպէս և մանր բուրժուական աղդեցութեանը՝ մեր կուսակցութեան ներսում վորոշ անկայուն տարրերի վրա: 17-րդ կուս. կոնֆերանսի այդ դրույթը ամբողջութեամբ իր ուժի մեջ է մը նում: Մենք արդեն այդ դրութեանը պատկերացնող փաստեր ունենք:

ԱՎԵԼԻ ԲԱՐՁՐ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԶԱՐԲԵՐԻ ԲՈԼՇԵՎԻԿՑԱՆ ՀԱՄԱԽՄԷՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՅ

Սեպտեմբերին յերեւան հանվեց Ռյուտինի — Մելիկովի հակակուսակցական խմբակցութեանը: Այժմ յերեւան է հանվել Նյամոնդի — Տոմաչեւի խմբակը: Այդ խմբակի դասերը հաստատում են, վոր կուսակցութեան հիմնական

գծի ամեն մի ուղիղի անխուսափելի կերպով տանում է դեպի հակահեղափոխական բանակը։ Այդ խմբակն առաջարկում էր հրաժարվել ինդուստրիացումից ու կոլլեկտիվացումից, այսինքն փաստորեն վերականգնել կապիտալիզմը և մասնավորապես կուլակուլությունը։ Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի պլենումի վերջում Եյսմոնտն ու Տոմաչեվը, ինչպես դիտեք, հեռացված են կուսակցությունից, Սմիլնոյին վերջին նախադեռույցումն է արված և նա հանված է Կենտկոմի կազմից։ Պլենումը մատնանշել է, վոր Տոմսկու, Ռիկովի դերը, վրոնք մի կողմ ելին քաջված հակակուսակցական տարրերի դեմ մղած պայքարից, նպաստում էր այդ հակահեղափոխական խմբակին։ Մատնանշելով այդ բանը պլենումը նրանցից պահանջեց արմատապես փոխել իրենց վարքը։

Կուսակցության գծից արվող ամեն տեսակի թեքումների ու շեղումների նկատմամբ բոլշևիկյան անհաշտօղակա՞նությունը մենք պետք է անցկացնենք մեր ամբողջ աշխատանքի յուրաքանչյուր տեղամասում։ Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի ու ԿլՂ պլենումի վերջում կուսակցության դաժան մասին մեր առաջ խնդիր է դնում ել ավելի համախմբելու և ամրապնդելու կուսակցության բոլշևիկյան շարքերը։ Այլապե՞րված, խորթ, խցկված, անկայուն տարրերն ու ամեն տեսակի անսխառությունները պետք է դուրս նետվեն կուսակցության շարքերից։ Միմիայն բոլշևիկյան միասնությունն ու կուսակցության ռազմունակությունն ամրապնդելով, հիմնական գծի համար մղած պայքարում՝ ընդդեմ աջ թեքման, վորպես գլխավոր վտանգի և «ձախ» ծուռումների, ղեպի նրանց հաշտօղականություն, վտանգ լինելով, այլև ընդդեմ մեծապետական չովինիզմի կուսակցության մեջ աղբյուրի հարցի ընաղավառում գլխավոր վտանգի և տեղական նացիոնալիզմի ընաղավառում, — մենք հաջողությամբ կկատարենք 1933 թվի և յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները։

Ընկերներ, կուսակցությունը, վորին ղեկավարում է Լենինի մեծադույն զինակից ընկ. Ստալինը, անպայման նոր հաղթությունների հիմանի սոցիալիզմի համար մը-

ղած պայքարում։ Վստահ ու համոզված լինելով այդ հաղթության ներքում, մենք պետք է մեր աշխատանքը կազմակերպենք նալվի վերաբերմամբ, բամբակի վերաբերմամբ, ծխախոտի վերաբերմամբ, անասնաբուժության վերաբերմամբ, ծավալելով իսկական գործարար աշխատանք կոլլեկտիվների ու սովխոզների կազմակերպական — տնտեսական ամրապնդման համար։ Այդ բանին մենք հիմնենք կուսակցության շարքերի միասնության հետագա ամրապնդման հիման վրա, հակակուսակցական գրուպովլչինայի բոլոր մնացորդները դեմ հետագա պայքար մղելու հիման վրա։ Բազմի կազմակերպությունը ջանքերից հարված հասցընք առամանչինային ու գրուպովլչինային, կուսակցության լենինյան միասնության համար մղած անհաշտ պայքարի բոլշևիկյան որինակներ ցույց տալով։ Բազմի կազմակերպություն այդ ջանքերից հարվածները հիմնենք ել ավելի մեծ ուժով այն բոլորին, վորոնց մտքով կանցնի հնի պես նորից խախտել մեր կուսակցության շարքերի միասնությունը։ Պետք է փակել բոլոր բամբասանքների ու դատարկախոսների բերանը, լինեն նրանք կուսակցության անդամներ կամ անկուսակցականներ, պետք է հրապարակ հանել և ցույց տալ այդ դատարկախոսներին, վորոնք աշխատում են իրենց բամբասանքներով, գրույցներով ու գրույցիկներով կեղտոտ ու վնասակար գործ կատարել մեր կուսակցության դեմ, այն ամբողջ աշխատանքի դեմ, վորը մենք ձեզ հետ միասին ծավալում ենք։ Պետք է ամեն մի կոմունիստի, կոմյերիտականի լծել ըսկըգըռնըային բոլշևիկյան պայքարի՝ կուսակցության առաջադրած խնդիրները կատարելու համար։ Համոզված եմ, վոր Բազմի բոլշևիկները Համկոմկուսի (բ) լավադույն ջոկատներից մեկը և Անդրկովկասյան կուսակցական կազմակերպության առաջատար ջոկատը — կկատարի աշխատանքի այն ծրագիրը, վոր կուսակցությունը դրել է մեր առաջ։

Բազմի կազմակերպությունը պետք է հպարտանա նրանով, վոր մեր կուսակցության առաջնորդ ընկ. Ստալինը Բազմի ղարոցն է անցել, յեղել է այստեղ, մեզ մոտ բոլշևիկյան պողպողիայի ղեկավար (բուռն ծափահարություններ)։

գծի ամեն մի ուղիղ անխուսափելի կերպով տանում է դեպի հակահեղափոխական բանակը: Այդ խմբակն առաջարկում եր հրաժարվել ինդուստրիացումից ու կոլլեկտիվացումից, այսինքն փաստորեն վերականգնել կապիտալիզմը և մասնավորապես կուլակութունը: Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի պլենումի վորոշմամբ Նյամոնան ու Տորմաչեվը, ինչպես դիտեք, հեռացված են կուսակցութունից, Սմիլնո վին վերջին նախադրույցումն է արված և նա հանված է Կենտկոմի կազմից: Պենումը մատնանշել է, վոր Տոմսկու, Ռիկովի զերբը, վրոնք մի կողմ եյին քաջված հակակուսակցական տարրերի դեմ մղած պայքարից, նպաստում եր այդ հակահեղափոխական խմբակին: Մատնանշելով այդ բանը պլենումը նրանցից պահանջեց արմատապես փոխել իրենց վարքը:

Կուսակցության գծից արվող ամեն տեսակի թեքումների ու շեղումների նկատմամբ բուլշևիկյան անհաշտ ողորդականությունը մենք պետք է անցկացնենք մեր ամբողջ աշխատանքի յուրաքանչյուր տեղամասում: Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի ու ԿԿԶ պլենումի վորոշումը կուսակցության դրաման մասին մեր առաջ խնդիր է դնում ել ավելի համախմբելու և ամրապնդելու կուսակցության բուլշևիկյան շարքերը: Այլասերված, խորթ, խցկված, անկայուն տարրերն ու ամեն տեսակի անպետքությունները պետք է դուրս նետվեն կուսակցության շարքերից: Միմիայն բուլշևիկյան միասնությունն ու կուսակցության ռազմունակությունն ամրապնդելով, հիմնական գծի համար մղած պայքարում՝ ընդդեմ աջ թեքման, վորպես գլխավոր վտանգի և «ձախ» ծուռմների, դեպի նրանց հաշտ ողորդականության, փոսած լիբերալիզմի, ընդդեմ հակահեղափոխական տրոցկիզմի, այլև ընդդեմ մեծապետական շովինիզմի կուսակցության մեջ աղդային հարցի բնագավառում գլխավոր վտանգի և տեղական նացիոնալիզմի բնագավառում, — մենք հաջողությամբ կկատարենք 1933 թվի և յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները:

Ընկերներ, կուսակցությունը, վորին ղեկավարում է Լենինի մեծադուռն գինակից ընկ. Ստալինը, անպայման նոր հաղթությունների կհասնի սոցիալիզմի համար մը-

ղած պայքարում: Վստահ ու համոզված լինելով այդ հաղթություններում, մենք պետք է մեր աշխատանքը կազմակերպենք նալվի վերաբերմամբ, բամբակի վերաբերմամբ, ծխախոտի վերաբերմամբ, անասնաբուժության վերաբերմամբ, ծավալելով իսկական դործարար աշխատանք կոլլեկտիվների ու սովխոզների կազմակերպչական — տնտեսական ամրապնդման համար: Այդ բանին մենք կհասնենք կուսակցության շարքերի միասնության հետագա ամրապնդման հիման վրա, հակակուսակցական դրուպովչինայի բոլոր մնացորդների դեմ հետագա պայքար մղելու հիման վրա: Բազմի կազմակերպությունը ջախջախիչ հարված հասցրեց ատամանչինային ու դրուպովչինային, կուսակցության լենինյան միասնության համար մղած անհաշտ պայքարի բուլշևիկյան որինակներ ցույց տալով: Բազմի կազմակերպությունն այդ ջախջախիչ հարվածները կհասցնի ել ավելի մեծ ուժով այն բոլորին, վորոնց մտքով կանցնի հնի պես նորից խախտել մեր կուսակցության շարքերի միասնությունը: Պետք է փակել բոլոր բամբասանքներին ու դատարկախոսների բերանը, լինեն նրանք կուսակցության անդամներ կամ անկուսակցականներ, պետք է հրապարակ հանել և ցույց տալ այդ դատարկախոսներին, վորոնք աշխատում են իրենց բամբասանքներով, դրույցներով ու դրույցիկներով կեղտոտ ու վնասակար դործ կատարել մեր կուսակցության դեմ, այն ամբողջ հաղթին աշխատանքի դեմ, վորը մենք ձեզ հետ միասին ծավալում ենք: Պետք է ամեն մի կոմունիստի, կոմյերիտականի լծել ըսկրզբունքային բուլշևիկյան պայքարի՝ կուսակցության առաջադրած խնդիրները կատարելու համար: Համոզված եմ, վոր Բազմի բուլշևիկները Համկոմկուսի (բ) լավագույն ջոկատներից մեկը և Անդրկովկասյան կուսակցական կազմակերպության առաջատար ջոկատը — կկատարի աշխատանքի այն ծրագիրը, վոր կուսակցությունը դրել է մեր առաջ:

Բազմի կազմակերպությունը պետք է հպարտանա նրանով, վոր մեր կուսակցության առաջնորդ ընկ. Ստալինը Բազմի դպրոցն է անցել, յեղել է այստեղ, մեզ մոտ բուլշևիկյան պողպորիայի ղեկավար (բուռն ծափահարություններ):

Յեռ ձեզ կկարգամ մի հատված Թիֆլիսի յերկաթուղային գլխավոր արհեստանոցում 1926 թվի հունիսի 8-ին բանվորների ժողովում ընկ. Ստալինի արտասանած ճառից:

«Ապա յես հիշում եմ 1905-1907 թվերը, յերբ յես կուսակցութեան կամքով Բաղու ուղարկվեցի աշխատելու: Նավթային արդյունաբերութեան բանվորների շրջանում հեղափոխական աշխատանքի յերկու տարիներն ինձ դարձնեցին, վորպես պրակտիկ մարտիկ և պրակտիկ ղեկավարներեց մեկի: Ընկերակցելով Բազմի աշխատի ատաղավոր բանվորների հետ, ինչպիսին էյին Վաքեկը, Սարատովեցը և ուրիշները, մի կողմից, և բանվորների ու նավթարդյունաբերողների միջև տեղի ունեցած ամենաուժեղ ընդհարումների փոթորկում, մյուս կողմից, յես ատաղին անգամ իմացա, թե ինչ է նշանակում ղեկավարել բանվորների մեծ մասաները: Այդպիսով աշխտեղ, Բազմում յես ստացա իմ յերկրորդ մարտական հեղափոխական մրցակցութունը: Այդտեղ յես հեղափոխութեան վարպետի ողնական դարձա: Թույլ տվեք այժմ իմ անկեղծ ընկերական շնորհակալությունը հայտնելու Բազմի իմ ուսուցիչներին» (բուն ծափահարություններ):

Ընկերներ, դա Բազմի կադմակերպութեան վրա ել աշխատելու մեծ պատասխանատվություն է դնում:

Կատարել նավթի պլանը, կատարել բամբակի պլանը, — դա Բազմի պրոլետարիատի, Բազմի բոլշևիկները պատվա դործն է (յերկարատեղ ծափահարություններ):

ՆԱՎԹԻ ՀԱՄԱՐ ՄԱՎՈՂ ՊԱՅՔԱՐԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Համկոմկուսի (բ) Անդրյերկամի պլենումում 1933 թ. ապրիլի 11-ի արտասանած ճառը)

Ընկերներ, բաժնական մեծ և Ազնեվթի տեսակարար կը չիոր՝ Միութեան նավթային արդյունաբերությունում: 1933 թվին Միությունում ստացվելիք 24,4 միլիոն տոնն նավթից, ինչպես ձեզ հայտնի յե, Ազնեվթին բաժին է ընկնում 14,4 միլիոն տոնն, աշխիւն՝ 59 տոկոս: Յեթե հաշվի առնենք Միութեան միջառք այլ նավթային ռաշոնների կողմից պլանի չկատարումը, ապա Ազնեվթի փաստական տեսակարար կշիռն աճելի մեծ կլինի: Այստեղից հասկանալի յե այն հասկացական ուղադրությունը, վոր Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմն ու մեր ամբողջ կուսակցությունը դարձրել և դարձնում է Ազնեվթին:

Դեռ Կենտկոմի 1931 թվին հոկտեմբերի 31-ի պատմական վորոշման մեջ գրված եր, վոր

«Նավթի վերաբերմամբ նշված տարեկան ծրագրի հաջող իրագործումը, առանձնապես յերկրորդ նավթային հընդամյակի կենսագործումն, Անդրկովկասյան և ամենից առաջ Ադրբեյջանի ու Բազմի կուսակցական կադմակերպությունների բոլոր ուժերի մոբիլիզացիան և պահանջում նավթային արդյունաբերութեան աշխատանքի արմատական բարելավման գործում, այլ գործով կյանքի մեջ մտցնել տրն տեսահաշվի սկզբունքը սարքավորման անդիմութեան լիկվիդացիան, գոյություն ունեցող սարքավորման մեծագույն չափերով ողտագործումը և այլն»:

Ապրիլ 1932 թվի կեսերին, յերբ Ազնեյիթում պլանի չկա տարման փոփոխություններ, ընկ. Որջոնիկիձեն Բազմի-թով չեմիկներին մի նամակ և ուղարկել, փորտեղ ուղարկությունը նամակի համար պաշտարելու հարցերի վրա յեր կենտրոն-նացնում: Այդ նամակը, ինչպես գիտեք, իր ժամանակ լայնորեն չհասարակարկեց յեմ Բազմի կաղամակերակության ակախիլը նրա մասին բավականաչափ լրիվությամբ միայն այս տարվա հունվարին և իմացել՝ Բազմի ակախիլի ժողովում: Վերջապես ընկ. Մուրտուր Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ հունվարյան պլենումում արած իր զեկուցման մեջ ասել և, թե «ածխային և մանուկանդ նավթային արդյունարեթյունում՝ 1933 թիվը չարեք և նման լինի անցյալ տարվան»:

Միանգամայն պարզ և, փոր ալը խիստ զնահատականն Ազնեյիթին ել և վերաբերվում:

ԿՈՆԿՐԵՏ, ՈՂԵՐԱՏԻՎ ԿԵՐՊՈՎ ՊԱՅԳՐԵԼ ՆԱՎԹԻ ՀԱՄԱՐ, ԱՄՐԱՊՆԴԵԼ ՏԵՂԱՇԱՐԺԵՐԸ

Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ հունվարյան պլենումից հետո՝ Համկոմկուսի (բ) Անդրյեբկոմն ընդհուպ նավթային հարցերով զբաղվեց: Բամբակի հետ միասին նավթի համար մղվող պաշտարը կենտրոնական տեղ եր բռնում «Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՎՀ հունվարյան պլենումի հանրազումարի մասին» հունվարի 26-ին Բազմի ակախիլում իմ արած զեկուցումում: Այն ժամանակ ուրիշ միջոցառումներ թիվում վճռակառնորեն դրված եր Ազնեյիթի միանձնափարության հարցը: Դուք գիտեք, փոր կուսակցությունն այդ հարցին ամենալուրջ նշանակութունն և տալիս: Նույն ալը իր նամակում, փորի մասին յես արդեն խոսեցի, ընկ. Սերգան այդ մոմենտին յերկու պարբերություն և նվիրել: Նա գրել և. «... Ձեզ մոտ տնտեսական զեկավարությունը (Բարինովը) իրեն վստահ չի գտում, գործում և փոչ վճռակառնորեն: Բարինովը գնաղատվում և, թե Բազմի կաղամակերակությունն իրան չի ակնկցում, թե արն տեսավարների շարքերում զիսցիպլինան ընկել և: Դա ամենավտանդավոր յերևույթն և»:

Յեկ հետո.

«... Անհատալ պետք և դադարեցնել Ազնեյիթի տնտեսական զեկավարությունը «տատանելը», պետք և վճռակառնորեն աջակցել Բարինովին, պետք և ամեն կերպ ոգնել վերականգնելու բոլակիկյան զիսցիպլինան նավթային տնտեսափարների շարքերում...»

Պետք և Բարինովին հեղ ալժամ, առանց ուղացնելու, Բազմի Կոմիտեյի բյուրոյի մեջ մտցնել և դրանով վերջ տալ Բարինովի Բազմից հառաժալու մասին յեղած դրույցներին:

Յես կարծում եմ, փոր Անդրյեբկոմին հաջողվել և Բազմի ալը յերկու հազարանոց ակախիլում բեկում տեղծել Ազնեյիթի միանձնափարության հարցը հառակառնու նկատմամբ և ընկ. Բարինովի վերաբերմամբ:

Հետո ընկերներ, կուսակցության Յերկրային Կոմիտեյի վորոշմամբ՝ յես տեղում ընկ. ընկ. Ռուբենի և Բարինովի հետ միասին ծանոթացել եմ Ազրբեյջանի նավթարդյունարեթյան դրության հետ:

Այնտեղ Ազնեյիթի կենտրոնական ապարատում և առաջատար ուսյոններում մի քանի որ մնալով՝ պարզվեց իրերի զրությունը: Դրանից հետո Ազրկոմկուսի (բ) Կենտկոմի հըրավիրած լայն խորհրդակցությունում, վորտեղ ի միջի ալ-րոյ յերևան հանեցին Ազնեյիթի ալխատանքում յեղած բազմաթիվ ամեն տեսակի թերությունները, վորոնք անհատալ վերացում են սրահանջում, արդեն միջոցներ եյին նշվել արտադրական զիսցիպլինան բարձրացնելու և զեկի սարքավորումը յեղած խալատակ վերաբերմունքը լիկվիդացիայի յենթարկելու համար. ցուցմունքներ եյին տրված «յերեսյոնները» վերանայելու, բանվորների մատակարարումը բարելավելու մասին և լուծված եյին մի շարք ուրիշ հարցեր:

Ինչ վերաբերում և վեր բարձրացնող մեքենաներին — արակառնորեն, Այտեմի կղզու համար տոթիլյա կարեւորակառնորեն, Այտեմի կղզու համար տոթիլյա կարեւորակառնորեն, նավթահանքերի ելեքարտարաբանությունը, Կրասնովոդսկին, կից Կասպարի հողափոր քարավանը վերադառնելուն, փոր պեղել Իլիչի բուխոր լցնեն, Ձրաղիձորից զեկի ծծմբային հրաբուխահանքը յերկրաթուղի անցկացնելու ուղեքին և ալը հարցերին, ապա Յերկրային Կոմիտեն դրանց մասին հարց

դերեւ եւ Համկումիւստի (բ) կենտրոնի առաջ, քանի վոր նրա
բանը չեյին կարող տեղում լուծալել: Դրա հետեանքով խոր
հըրդային Միութեան Աշխատանքի եւ Պաշտպանութեան խոր
հուրդը մի վերջում եւ կայացրեւ, վորտեղ ամուսն եւ

«Ծանր Արդյունաբերության Ժողկոմատին պարտավորեցնել, վոր 1933 թվին առաջինը յեռամսյակում նամիթարդյունաբերությանը հատկացնի «Կոմունար» սխտեմի 15 թրթուռավոր տրակտորներ՝ նրան հատկացված ֆոնդերի հաշվին ... 1933 թ. առաջին յեռամսյակում նամիթային արդյունաբերությանը հատկացնել ձնտերնացիոնալ» սխտեմի 30 անի վավոր տրակտորներ, այդ քանակության հաշվին Ծանր Արդյունաբերության Ժողկոմատին բաց թողնելով Ժողկոմտոր հի օկզրվից 20 հատ «Ինտերնացիոնալ» անիվավոր տրակտորներ: Անհաղաղ միջոցներ ձեռք առնել նամիթարդյունաբերությանը սովորեցնելով, օկզրնով և վախտեղնեով արտահոկելու համար՝ Ծանր Արդյունաբերության Ժողկոմատին օկզրացած ֆոնդերից: Պարտավորեցնել ձանապահներին Հաղորդակցության Ժողկոմատին, նամիթարդյունաբերությանն անդակեալ աջակցութիոն ցույց տալ բեռները Հոսալ վոխադ բեռնու դոքոն: Պարտավորեցնել Զրթողկոմատին, վոր 1933 թվին ընթացքում Իլիչի Բուխտում 35 հեկտար տարածութիոն լցնի Ագնիվիթ հորերը վորեբու համար»:

Ընկ. Բաբրինովի և մյուսաների ասելով՝ այդ վորոշումը
դերձե արդեն կատարված ե: Ինչ վերաբերում ե Ջրաղիճ
ըի ծծմարային հրաքարերի հանքերի համար ուղտերին, այն
հանքերի, վորոնց Ալեկսիի համար ունեցած ծայրահեղ ան
բաժնատույնյան մասին յերեկ խոսեց ընկ. Բաբրինովը, ա-
յս անգամ Սերգո Սրժնիկիան (վորի մոտ յես մոտերքս յեղել եմ
Հյուսիսային Կովկասում) խոստացել ե այդ ուղտերը տալ իր
Փոնդերից:

Ինչպես յերևում է այն բոլորից, ինչ վրո՛ւ ձեզ առաջիկ,
Աղետեմթի համար ստեղծվում են բոլոր նահաճեւոր պայման
ները, պարզի իրադրո՛ծումն ապահովելու համար: Մենք ար
դեն այս տարվա առաջին յետամսյակի յերկրորդ կեսում ան
պայման առաջադրումութուն ենք նկատում Աղետեմթի աջիւս

տանըում՝ նախթանության, հորախորության, նախթամը
թերքներ մշակելու գործում: Այստեղ այդ մասին բավական
մանրամասն խոսեց ընկ. Բաբինովը, ուստի յես կսահմանա
փակվեմ միայն անհրաժեշտ թվերով:

Հորափորման գործում տեղաշարժերը հետեյալ տվյալ ներքոյ են բնորոշվում:—Հունվարին կատարված և պլանի 62,5 տոկոսը, ինտրվարին՝ 54,5 տոկոսը, մարտին՝ 75,5 տոկոսը, առաջին յեռամսյակում՝ 72,7 տոկոսը: Նախահանու թիւն վերաբերմամբ, — հունվարին 90,4 տոկոսը, ինտրվարին՝ 89,4 տոկոսը, մարտին — 102,2 տոկոսը: Ընդհանուր կատարումն առաջին յեռամսյակում և պլանի 95 տոկոսը:

Ստալին այլ հաջողութիւնները ինքնամեղատաքման վրոշ նախադրումներ են ստեղծել մանաւորակ նախահան-
ման դժուր։ Այլ մասին յետ արդէն ասել եմ ընկ. Ռու-
բենին և Բարիսովին վերջին անգամ իմ Բաբուս յղած ժամա-
նակ՝ այս ստալին մարտի կեսերին։ Հենց այն ժամանակ
Ազերբայճանի (Բ) Կենտկոմի և Բազմի Կոմիտեի քարտե-
զարները խորհրդակցութիւնում այլ ուղիղ եր ճանաչված
ու Բազմի Կոմիտեի համապատասխան ցուցմունքներ և որ
վել։

Այդպիսի հանդատացման գլուխքին մասին այսօր այս
տեղ միանգամայն ուղիղ խոսեց ընկ. Ալեք. Բաղդասար
Ռաբոտնիկայի մեկը — Որջոնիկիձեյի ռայոնի քարտուղարը։
Հենց այժմ պետք է հարվածել այդպիսի արամադրույթյուն
ները, վորպեսզի վոչ մի չսկսվի թույլ չտրվի իշխանու
յունքները, վոր ձեռք են բերված այն անպայման մեծ
աշխատանքով, վոր Բազմի կազմակերպությունն է տարին
Ադրկովուկուսի (ք) կենտկոմի և Բազմի Կոմիտեյի ղեկավար
Ռաբոտնիկայի, այն աշխատանքի հետևանքով, վոր Բազմի նախ
թագործներն են կատարում ընկ. Բարինովի հետ միասին։

[illegible]

Հետևանքն այս բոլորի այն տեղաշարժն է, վոր տես-
նում ենք, և վորի համար մենք բոլորս այնքան ուրախ ենք:
Անհրաժեշտ է հետադաշում դարգացնել ու ամրապնդել նրա
ված տեղաշարժերը: Ներկա պլենումի խնդիրը նրանում է,
վոր դիև և կոնկրետ պրակտիկ կերպով լուծի մի շարք գործ
նական հարցեր, վորոնք կապահովեն Ադրբեջանի նավթային
արդյունաբերության հետագա ոգնուրյունը, ամուսն ու ամ
րապնդումը:

Ընկ. Բարևնովի գեկուցման մեջ չօգտված հարցերի ամ
բողջ դումարից յես ուղում եմ կանգ առնել միայն մի զա-
նի ամենից ավելի կարեւոր, հանդուցյալին հարցերի վրա:

ԱԶՆԵՎԹԻ ՃԵԳԻՏ ՈՒ ՃԿՈՒՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐԴԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ստալին հարց. — Ադնեվթի կազմակերպչական կառույց-
ման թիրուխումները: Այդ փոքր հարց չէ: Գիտե՞ք, վոր պը
րանի կատարման հաջողությունը շատ բանով կախված է ա
պարտոր կանոնադրի կառուցելուց, աշխատանքը ճշգրիտ
կերպով բաշխելուց, մասերի և բաժինների ճշգրիտ փոխհա-
րաբեղությունից: Ադնեվթի առանձին ողակների կազմա-
կերպչական կառուցման անհարթությունները պարզապես
արտացոլել են պրանի կատարման վրա:

Վերջենիք որինսպի համար Ագնեվթի հաւաքային կենտրո
նական վարչությունը: Ի՞նչ պետք է լինի նրա դերը յեւ նա
իրոք ինչ է ներկայացնում:

Հանքային վարչությունն իր մեջ կենտրոնացնելով շա
հագործման բաժինները, հորափորումը, յերկրաբանական
հետախուզումները, հանդիսանում է, կամ ավելի ճիշտ ա-
սած՝ պետք է հանդիսանա Ադնեվթի շտաբը, նրա ուղեղը:
Մինչդեռ Ադնեվթի մի ամբողջ շարք աշխատողների տեղե-
կությունների համաձայն, վորոնց հետ առիթ ունեցանք խո
սելու յես և Անդրբեկովի բրիգադը, այդ վարչությունը
փոչ մի կերպով չի հանդիսանում իսկական ոպերատիվ
շտաբ, վոր զիտականորեն ընդհանրացնի ռադյոնների փորձն
ու նախճումները և զրա համապատասխան ել ուղղություն
տա իր տեխնիկական ղեկավարությանը, պլանավորմանն ու
վերահսկողությանը:

Ստալինի անվ. հանքի ինժեներներից մեկն ասում է. —

«Հանքային վարչությունը մինչև իսկ փորձ չի անում
տեխնիկապես ղեկավարելու, իսկ հանքերը նրան չեն դի-
մում աղբյուրի ղեկավարության համար: Լավագույն դեպ
քում նրան միայն այն ժամանակ են դիմում, յերբ հանքն այս
կամ այն լուրջ հարցի նկատմամբ՝ ուղում է աղբ հարցը լու
ծելու պատասխանատվությունն իրենից վերցնել, արձանա
ղրությունն ստորագրելու համար մասնակից է արվում հան
քային վարչությունը»:

Նույն բանն է հաստատում Լենինի անվան հանքի մի
ուրիշ ինժեներ:

— «Դիտողները կարծր լուծույթներով պահպան ու-
յոններում տարբեր մեթոդներով են գործում: Կիրառվում
են Ռեչինի յեղանակը, Ագնի յեղանակը, Դուբի, Կրասնո
չչեկինի յեղանակը և այլն: Այդ բոլորի հետևանքը լինում
է ամուր լուծույթների անտեսնա սպառումը, բացասական
ազդեցությունը հորափորման աշխատանքի վորակի վրա
և փորման ժամանակի յերկարացումը, դուբերի մի շարք
ավարիաները և այլն: Այդ բոլորի փոխարեն բոլոր ռադյոն
ներում պետք է մտցնել միասնական, ստուգված, ավելի
նպատակահարմար յեղանակ, վորը հանքային վարչության
ուղղակի պարտականությունն է հանդիսանում»:

Բնորոշ է, վոր Ադրեկովկուսի (բ) Ֆազկովի բյուրոյում
փոչ մի անգամ չի լսվել Ադնեվթի գեկուցումը հանքային
կենտրոնական վարչության, վորպես Ադնեվթի հիմնական
բաժիններից մեկի, աշխատանքի մասին: Այդտեղ ո՞վ է հան
ցալվորը: Ամենոց առաջ հանցավոր են ռադյոնները, վորոնք
1932 թվին վորոշել են, թե մենք «ինքներս բեխավոր մար-
դիկ ենք» և դրա համար ել հանքային վարչությանը ղեկավար
առանձին կարիք չկա: Մյուս կողմից հանցավոր է լինը՝ հան
քային վարչությունը, վոր չի կարողացել հարկ յեղած հե
ղինավությունը ձեռք բերել: Այդ բանում յերբեմն նրան
ողնել է Ադնեվթի ղեկավարությունը, վոր հաճախ դանց է
արել հանքային վարչությանը: Յես այդ հարցի մասին խո
սել եմ ընկ. Բարինովի հետ և նա լիովին համաձայն է լինձ
հետ: Հանքային վարչությունը չպետք է ախպիսի որդան լի
նի, վոր միայն ցուցակագրի, կամ միայն սարքավում ու

նյութեղեն մատակարարի: Կրկնում եմ, հանքային վարչութ-
յունը պետք է ուղեկցվի, վերահսկող շտաբ լինի, ինչ-
պես հարկն է գերադասելի ուսումնական: Նրանք չի կարելի
դանց անել: Վերջին ժամանակներս ընկ. Բարինովին այդ գոր-
ծին է անցել, բայց սույն ժամանակային վարչությունը հենց
այնպիսի տեսք ունի, վերաբերյալ յետևյալին:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ—ինչպես է կառուցված յերկ-
րաբանա-հետախուզական աշխատանքների ղեկավար ասպա-
րառը: Բանից դուրս է գալիս, վոր Ադնեյթում յերկրաբանա-
կան բոլոր աշխատանքների ընդհանուր ղեկավարություն չը-
կա: Կա յերկրաբանա-հետախուզական գրասենյակ, վոր
գլխավորում է նոր հանդես յեկած յերկրաբան, ընդունակ
ինժ. ընկ. Նիկիտինը, վորն անմիջապես յենթարկված է
ընկ. Բարինովին: Այդ գրասենյակը հետախուզություններ
է կատարում նոր հրապարակներում: Նրա գործերը վառ-
ջեն զնում: Բացի գրասենյակ կա յերկրաբանական բյուրո, վոր-
րին գլուխ է կանգնած նույնպես յերկրաբան և ընդունակ
յերկրաբան Կրեմսը, վորը համալսարանի վարչության սխառ-
տում գտնվելով յենթարկված է ընկ. Կրկնովին և աշխա-
տում է հին հրապարակներում:

Գրասենյակի ու բյուրոյի միջև տանձին սերտ կապ
չկա: Նրանք միմյանց աշխատանքին ծանոթ չեն և այդ հա-
մակարգել չեն կարող: Մեկին մեծ ուղղություն է դարձ-
վում, մյուսին քիչ: Դրա հետևանքով ել այդպիսի դեպքեր
են պատահում: Դրանց մասին կարելի չէ չիտել, վորպես
մանր բաների, բայց դրանք բավականաչափ բնորոշ են:
Յերկրաբանական բյուրոն ամեն տասնորյակում յերկրաբան
ները բյուրոյի խորհրդակցություններ է գումարում: Թվում
է, վոր այդպիսի խորհրդակցությունները նրան մասնակցող
ները մաքրի փոխանակությամբ, ակնհայտ կարեւորութեան
պատճառով պետք է սղաղրվէին: Այն ինչ Ֆինանսական վար-
չությունը նկատողություն է արել Կրեմսին այս տարվա փե-
տքով ամսին սղաղրուհուն 80 ուրբլի վճարելու համար:
Այժմ սղաղրուհին հետաքրքիր է: Յերկրաբանական բյուրոյի
ծախսերը համար Կրեմսի տված 250 հազար ուրբլի նախա-
հաշվեց, մոտավորապես մի հոր փորելու գինը—բացի աշ-
խատակարձից գրեթե ամբողջովին ջնջված է, այն է՝ 50 հա-

զար ուրբլի աշխատությունների հրատարակության հա-
մար, 20,000 ուրբ.՝ գիտա-հետազոտական աշխատանքի հա-
մար, 1,100 ուրբլի հատուկ գրականություն պատվերելու
համար և այլն: Մոտ մի տարի ձգձգել են հանքերի յերկրա-
բանական հրատարակությունների համար 7000 ուրբլի տա-
լու հարցը: Յեւ միմյանց ընկ. Բարինովին անհատական
կարգադրությամբ տրվել է թե այդ գումարը և թե դրա-
կանությունները հատկացված գումարը:

Ինչ են ցույց տալիս այս փաստերը: Նրանք ցույց են
տալիս, վոր միանգամայն անբավարար ուղղություն է
դարձվում Ադնեյթի աշխատանքի մի այդքան կարեւոր ճյու-
ղին, ինչպիսին է հետախուզումը հին հրապարակների վրա:
Իսկ այդ նրանից է առաջ յեկել, վոր յերկրաբանական
բյուրոն կազմակերպչորեն անկանոն է կառուցված:

Նի մի որինակ վերցնենք, վոր ցույց է տալիս հանքի
անմիջական կառուցվածքային թերությունը — ինքնավար
կազմակերպությունների գոյությունը ուսումնական:

Հանքի տերիտորիայում պայմանագրական սկզբունքն
է հանքային ծանապարհները, հանքային ծանա-
րով աշխատում են. — ելեքորատով, հանքային ծանա-
պարհների վարչությունը, կառուցողական գրասենյակը,
ուղիների բաժինը և ուսումնական վարչության հետ տարված
ու հանքային ծանապարհների առանձին թյուրիմացություններ
փոխադարձ աշխատանքն առանձին յի կարելի ասել
առաջ չի բերում, ապա այդ միեւնոյնը չի կարելի ասել
մյուս յերեք կազմակերպությունների համար: Կառուցողա-
կան գրասենյակը բուրգեր և մի շարք այլ շենքեր է շինում:
Հանքերում բուրգերի նկատմամբ միշտ անհարթություններ
կան. — շենքն ուղանում է, հանքի պահանջը չի կատար-
վում. — շինքը համար «գանդատվում է» ընկ. Բարինովին,
վում է այլն: Հանքը «գանդատվում է» համար, վորովհե-
տա հանձնաժողով է նշանակում ստուգելու համար, վորովհե-
տա կառուցողական գրասենյակը «թխում է» հանքի դե-
մումները: Դրա հետևանքը լինում է վորովհետեւ, պրոստո-
յը: Ռաշխական վորոշ աշխատողների ասածների համա-
ձայն՝ կառուցողական գրասենյակը «պատրաստի որչեպի-
պատճառ է» հանքի համար՝ պլանը չկատարելու դեպքում:
Այդպիսի թերություններ ել կան ուղիների բաժնի նկատ-
մամբ, վորի պատճառով, որինակ, Ստալինյան հանքը յերկ-
րորդ յեռամսյակի համար ուղիների բաժնի հետ պայմանա-

դիր չի կնքել: Անհարթություններ կան ուտիլիզացիոն ցե-
խում: Պատահել է, վոր ուտիլիզացիան հանքին մասեր է
վաճառել, վորոնք «դոնովել են» հենց միևնույն հանքում:
Մինչդեռ ուտիլիզացիան աշխատանք հաջողությամբ կա-
րող է կատարել ինքը հանքն ըստ պլանի և կենտրոնական
վարչության վերահսկողությամբ:

Մենք վերջ տվինք կազմակերպչական թերություննե-
րին «յերեսնյակներում» չհաջողորժման մեջ, բայց նույն
պլանի անհարթություններ կան նաև հորափորման ցեխե-
րում: Այդ մասին ահա թե ինչ է ասում Ստալինի անվան
ռաշոնի ավագ յերկրաբան Լիստենզարտենը:

«Սվարիաների մեծ մասն առաջ է դալիս անձիշտ կազ-
մակերպությունից, անուշադրությունից, հորափորությու-
նը կատարողների տեխնիկայես անդրադեռ լինելուց: Ան-
հրաժեշտ է անպայման առաջին հերթին վերակազմել հորա-
փորման ցեխերը և վերջ տալ ուժերի բաժանմանը բազմա-
թիվ մանր խմբակների, այսինքն պետք է լիկլիզացիայի
յենթարկել հորափորման «յերեսնյակները»: Գոյություն
ունեցող սխեման պետք է վերացվի: Վորակալ ածե՞րը
պետք է մոտենան հորերին, պետք է պատասխանատու լի-
նեն հորի աշխատանքի համար, առանց միջանկյալ որդան-
ների: Պետք է վերջ տալ սեկտորներին, իսկ զբուսպաները
խիստ խոշորացնել՝ մինչև 15-20 հոր: Այսպիսով մենք կու-
ժեղացնենք զբուսպաների տեխնիկական ղեկավարությու-
նը և տեխնիկական այդ անձնակազմն անմիջապես վերահա-
սու կլինի հորերին: Գրուսպաներն առանց վորեւ միջան-
կյալ որդանների անմիջապես կենթարկվին ցեխի կառավա-
րչին կամ նրա տեղապարհին»:

Այդ մասին, յես խոսել եմ ընկ. Բարինովի հետ, նա
համաձայն է այդպիսի վերակազմության ուղիղ լինելուն:
Կազմակերպչական անհարթությունների, վարպետից յես
նկարագրեցի, անշուշտ տեղի ունեն Ազնեվիթի և այլ բաժին
ներում ու մասերում: Յես կանխով չեմ վճռում այն հար-
ցը, թե ինչպես պետք է լինի Ազնեվիթի նոր կառուցվածքը,
ինչ մասեր ու բաժիններ պետք է չոչափի վերակազմությու-
նը: Մի բան միանշամայն պարզ է, վոր անհրաժեշտ է խը-
նավով ուսումնասիրել և բնաբերել Ազնեվիթի կազմակերպ-
չական կառուցվածքը՝ այդ գործին ներգրավելով լայն բան

վորական ու ինժեներ - տեխնիկական հասարակայնությու-
նը, շահագրգռված բոլոր ընկերներին և հասնել զեկավա-
նը, շահագրգռված բոլոր ընկերներին և հասնել զեկավա-
նը, շահագրգռված բոլոր ընկերներին կազմակերպության.
յության ու վարչության այնպիսի կատարման, մանավանդ վոր
վորք մեծապես ոգնի պլանի կատարման, մանավանդ վոր
Համկոմկուսի (բ) կենտկոմի դեռ 1931 թ. հոկտեմբ. 31-ի վո
աշխատանքի մեջ հիշված է Ազնեվիթի աշխատանքի վերակա-
ռուցման գործում յեղած դանդաղություն, բյուրոկրա-
տիկ ցեմտրալիզմի մասին:

Ազնեվիթի կազմակերպության մեջ պետք է լինի ավելի
ճկունություն, ավելի ճշգրտություն: Սխալվում է նա,
նվ մտածում է, թե կարելի չէ մի անգամ վերակազմվել և
հետո ամբողջ տարիներ սպասել: Մշտապես աշխատանքի
պրոցեսում պետք է մտցնել կյանքի թելադրած այս կամ
այն փոփոխությունները և ուղղումները: Այդ հարցում շատ
բան արդեն կատարված է, շատ բան էլ կատարվում է,
բայց շատ բան դեռ չի արված: Սակայն յես նախազգուշաց
նում եմ, վոր այդ հարցի լուծման համար պետք է կրկնա
գործման մեջ «յերեսնյակներ» կազմակերպելիս: Իմ կար-
ծիքով պետք է այս մասին մտցնել բանաձևում, վորը այս-
տեղ մեր կողմից կընդունվի:

ԲԱՐԵԼԱՎԵԼ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՍՏԵՄԸ ԲՈԼՈՐ ՈՂԱԿՆԵՐՈՒՄ

Ազնեվիթի կազմակերպչական կառուցվածքի բարելա-
վումն անշուշտ առաջ կբերի Ազնեվիթի բոլոր ողակների
ղեկավարության սխառմի բարելավումը: Իսկ այնինչ
պայտեղ մի ամբողջ շարք տեղամասերում ղեռես շարունա
կում է տիրել «քնդհանրապես և ամբողջովին» ղեկավարե-
լու սխառմը. — չկա կոնկրետություն, չկա ճկունություն,
չկա ճշգրտություն, չկա կատարման ամենորյա ոպերա-
տիվ վերահսկողություն:

Վերցնենք որինակի համար Լոկ - Բատանը: Այնտեղ
վարիչ է ընկ. Կարայովը, վորը, ինչպես ասում են, ընդու-
նակ մարդ է, բայց միաժամանակ համատեղում է հորա-
փորման ու չահագործման ղեկավարությունը: Հորափոր-

«Ղերճանիչներ չլինելու պատճառով հօրերի պարապուրդները» — մի ֆորմուլա չէ, վորով քողարկում են պարապուրդների լրացմպլիսի պատճառները, դրանց թըվում և վարչական — տեխնիկական անձնակազմի պատճառով չեղած պարապուրդները. — ասում Ե ինժեներ Բայրակովը (Լենինի անվան նավթահանք):

նալին և իրացնել պատսորորիդայեայն մասին յեղած դրույց
ները, լիվիդացեայն յենթարկել «օբյեկտիվ» պատճառնե-
րի վրա հանելիւր, վորոնք իբրև թէ խանգարում են սլանը
կատարելուն:

Սահեայն № 118 նավթահորը 385 մետր խորության վրա
7 աստիճան 28 բուլե ծռում է ավել № 72 հորը 220 մետրի
վրա 3 աստիճան 16 բուլե: № 130 հորը 500 մետրի վրա՝ 15
աստիճան 18 բուլե, այսինքն նորմայից 3 անգամ և ել ավել
ի, № 124 հորը 330 մետրի վրա՝ 9½ աստիճան: Նույն հորը
յերեք ամիս ուղղելուց հետո՝ 816 մետրի վրա միայն 0 աս-
տիճան 57 բուլե ծռություն և ունեցել:

րում⁴ ալաբերաների տառքն առնելու գործում։ Աղնկվթը
բողոքողային լավագույն վարակի կապի հանգեք ունի, վո-
րոնց չահագործման համար հարկավոր է միայն 180 մետր
տարածութ՛յամբ նեղզիւմ անցկացնել։ Մինչդեռ մեծ չափով
սովադ պարունակող կալ ստանում են Սուրախանուց, և ան
նշան դադարների ժամանակ անգամ ալաղը նստում է հորի
տակ և գործիքը բռնում։ Շատ վատ կալ են բանեցնում և
Լոկ - Բատանում։

ծուլթի հարցը։
Ելի մի կարեւոր հարց՝ հորափորման ցեղի պատաս-
խանատվութիւնն, իր կատարած աշխատանքի վորակի հա-
մար։ Այժմ այդ բանը չկա։ Հորափորման ցեղը բոլոր ա-
ռաջագրութիւնները կատարելով՝ ստանդը զանդում հա-
նում է, անկախ այն բանից, թե հորը վորեւէ արդիւնք տա-
լի՞ս ե թե վոչ։ Դրա հետեանքն այն ե լինում, վոր մենք մի
չարք դեն պցած հորեր ունենք, վորոնք ոգտագործել չենք
կարող՝ հորափորման տեխնիկայի հետ կապված այս կամ
այն թերութիւնների պատճառով։ Փոխանակ նալթ ստա-
նալու համար հորերն ուղղելու կամ խորացնելու աշխա-
տանք տանելու, այդ հորերը լավագոյն դեպքում, մի քա-
նի ամսից հետո արվում են իզոլիացլայի ցեղերին, այսին
քըն այն կազմակերպութիւններին, վորոնք հորափորման
ցեղի հետ համեմատած՝ թույլ են, թույլ սարքավորումով
են աշխատում, ուստի և նորոգման աշխատանքները հորը
կանգնեցնում են շատ ամիսներ։

ՆԱՎԹԻ ՀԱՄԱՐ ՄՂՎՈՂ ՂԱՅԲԱՐՈՒՄ ՍՏՈՒԳՎՈՒՄ Ե ՅՈՒՐԱԲԱՆՉՅՈՒՐ ԲԶԻՋ, ՅՈՒՐԱԲԱՆՉՅՈՒՐ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

Առաջին յետամալային Ալենսթիլում յեղած նախաճումներն ու տեղադրութիւնն աչքի առաջ են: Նրանց մասին խոսեց ընկեր Բարինովն իր ղեկուցման մեջ, նրանց շոշափել էմ և յետո՛ իմ յերևոյթի սկզբում:

Ինչի հետեանքով է, վոր մենք, գրեթե միևնույն «որ-յեկտիվ պայմաններն» ունենալով, ինչ վոր անցյալ տարի, ձեռք ենք բերել այդ հաջողութիւնները:

Այդ հաջողութիւններն այն պատճառով ենք ունեցել, վոր ամբողջ Բազմի կազմակերպութիւնը, Բազմի բոլոր նախաշաղկները խստիվ ուժ են արել այդ գործին, սեղմել նրան դաշնաւոր: Այժմ պետք է ունեցած տեղադրութիւնը կազմակերպչականորեն ամրապնդել, ամրապնդել կազմա-կերպւած — կուսակցական, մասսայական և դաստիարակչա-կան աշխատանքը: Աշխատանքի այդ մասում մենք լուրջ նախաճումներ ունենք: Որինակ, առաջ, նախքան համար մըղ-վող պայքարում ռազմի քարտուղարի աշխատանքը հա-ճախ կայանում էր նրանում, վոր նա գալիս էր նախահան-քի վարիչի մոտ ու հարցնում. «Հը, ինչպե՞ս է, բարեկա-մըս, ինչպե՞ս է ձեզ մոտ կորագիծը, — ընկնո՞ւմ է, թե բարձրանում»: Յեւ վորանով էլ սահմանափակվել է: Այսօր արդեն ձեռք ենք դարձրել այդ գործին, կոմունիստի, կոմյե-րիտականի կողմից աշխատանքի առանձին ասպարիտներում ունեցած ավանդարդային դերի ստուգումն է տարվում:

Սակայն արվածը քիչ է: Այդ բանում մենք ղեռ չառ-թույլ կողմեր ունենք: Ահա, որինակ, թե ինչպե՞ս է կուս-մասսայական աշխատանքի զրկածը Լենինյան ռալոնի հետ մնացող ցեխում, վոր ստուգել է Անդրյերկոմի բրիգադը, կուստորգանների կողմից հաճախ են լինում միանձնավարու-թյան խախտումների և տնտեսական աշխատանքին միջա-մատու գեպեր:

Որինակ՝ ցեխի կուսեմը լուրմ է անկուսակցական ին-ժեներ բնկ. Զոլինի ղեկուցումն ու վճռում. — առաջարկել ընկեր Զոլինին՝ խորաքաշ նասոսներ ղենել այս ինչ և այն

ինչ հորերում: 10-րդ դրուպայի կուսեմի քարտուղար ընկ. Կասպարովը, 13-րդ դրուպայի կուսեմի քարտու-ղար ընկ. Շչեբրակովն ու մյուսները զուտ տնտեսական կարգադրութիւններ են արել վարչական — տեխնիկական անձնակազմին:

Առանձին կոմունիստներ, վորոնք արտադրութեան մեջ ավանդարդում չեն գնում, յերբեմն էլ կազմալուծում են արտադրութիւնը, չեն մերկացվել կուսկազմակերպու-թիւնների կողմից և նրանց վրա աշխատանքի կոնկրետ փաստերի շուրջը մոբիլիզացիայի չեն յենթարկվել մը-նացած ամբողջ կուսակցական — կոմյերիտական մաս-սայի ուշադրութեանը: Որինակ, 1928 թվից կու-սակցութեան անդամ ընկեր Սաչատուրովը հրաժար-վել է բրիգադիւրի աշխատանքից պատճառաբանելով, թե այդ աշխատանքը մեծ պատասխանատւութիւն է պահան-ջում և քիչ է վճարվում: 1931 թվից կուսակցութեան ան-դամ և քիչ է վճարվում: 1931 թվից բրիգադիւր բնկ. Բարանը բրիգա-դի հետ միասին աշխատանքները վերջացնելուց մի ժամ ա-ռաջ է հեռացել:

Միևնույն ժամանակ էլ կուսկազմակերպութիւնները կուսակցական և անկուսակցական լայն մասսաների սեփա-կանութիւնը չեն դարձնում նախքան համար մըղվող հերոսա-կան պայքարի փաստերը:

Որինակ՝ 14-րդ դրուպայի կուսկազմակերպիչ, կու-սակցութեան անդամ Ուտարովը. մարտի 8-ի լույս 9-ի դի-չերը յեղած փոթորիկի ժամանակ, կյանքը վտանգի յենթար-կելով՝ վիշկայի գլուխը բարձրացած, բաց է արել կանաթի վրա դոյացած հանդուցը, դրանով մինչև առափոտ վիշկա-յի անխուսափելի սլարապուրդի առաջն առնել: 12-րդ դը-րուպայի հերթակալ սլեսար Մովսես Գրիգորյանը պրե-միայի հետեից չընկնելով՝ իր հերթակալութեան ժամա-նակ բարեխղճութեամբ նորոգել է կաշալկաները, դրանով իսկ խորաքաշ նասոսների նորոգման համար ավելի յերկա-րատել դադարների առաջն առնելով:

Թե ցեխում և թե դրուպաներում սոցմրցութեան յեւ-հարվածայնութեան հաշվառման գործը հանձնված է 7-ամ-յա դպրոցի ավարտած աշակերտներին, վորոնք նախքան

լի յեն: Վերջին ժամանակներս Ստալինյան նալթաճանքի յերկրորդ գրուպայի վարիչ Մախնոն կարողացել է մի քանի կանգնած հորերի շահագործումը վերականգնել, բայց վորում նրանք բոլորն էլ բավականին արդյունավետ են հանդիսացել:

Ռբինակ՝ № 646 նալթահորը, վոր մի ամբողջ տարի կանգնած է յեղել թեթև իզոլյացիոն աշխատանքներից հետո՝ այժմ որական մոտ 200 տոնն նալթա է տալիս: Նույնպիսի աշխատանքից հետո՝ № 496 հորը 80-90 տոնն է տալիս: № 641 հորում գոյացած խցանը մաքրելուց հետո, հորն այժմ 100 տոննից ավելի յե տալիս, մինչ դեռ նա մոտ չորս ամիս կանգնած է յեղել: «Տոնների» հետևից ընկած այս տեսակի նալթահորերին ուշք չի դարձվում, բայց հենց նրանք են, վոր կարող են միասպաղաղ, կայուն նալթահանութուն տալ: Պետք է բոլորն որինակ վերցնեն ընկ: Մախնոյից:

Մի շարք հարցեր առաջ քաշելով, յես դիտմամբ նրանց մոտեցա ու լուսաբանեցի աշխատանքում յեղած թերությունների կողմից, բացասականի կողմից: Վորովհետև մեր խնդիրն այժմ կայանում է. — անդադար հարվածել քերությունները, սխալները, վորոնք դրանց, ուշադրությամբ յերևան հանել, պատճառներն ուսումնասիրել, անխնայորեն վերացնել այդ քերությունները: Միմիայն բողջեկիյան քննադատության և ինքնաքննադատության միջոցով, միմիայն սխալները բացարձակորեն, ուղղակի յերևան հանելու և դրանց անհապաղ ուղղելու միջոցով մենք կարող կլինենք լիովին լուծել այն խնդիրները, վոր դրբված են մեր առաջ՝ նալթի համար մղվող պայքարի ֆրոնտում: Յեվ իհարկե, վոչ-բողջեկիորեն կլինեն նեղանալ խիստ ու անխնա քննադատությունից: Կրկնում եմ, առանց քննադատության և ինքնաքննադատության՝ մենք չենք կարող բավականաչափ լրելությամբ լուծել մեր առաջ դրբված խնդիրները:

Այդ խնդիրները հիմնականում հետևյալներն են. —

1. Տեխնիկային տիրապետելու մասին ընկ: Ստալինի լողունգի իրականացումը, աշխատանքի վորակը բարձրացնելու մասին Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և ԿՀՀ-ի հունվարյան պլենումի դերեկտիվների իրացումը: Խորը հորա-

փորման կատարյալ յուրացումը, ելեքտրո հորափորման ու տուրբինային հորափորման մեթոդների լիովին յուրացումը: Առանց ավարիաների աշխատանքը, գոյութուն ունեցող սարքավորման լավագույն ու լիովին ողտադործումը: Ազնեվթի արտադրական բոլոր պրոցեսների լայն պլանաչափ և խելացիորեն ռացիոնալացումը:

2. Միանձնավարության հետագա ամրապնդումը՝ միևրից մինչև վար, Ազնեվթի ապարատի բոլոր ողտկների հատուկ աշխատանքի և ուղիղ փոխադրելության կազմակերպումը:

3. Կադրերի կանոնավոր դասավորումը, յուրաքանչյուր աշխատողի պատասխանատվության զգացմունքի բարձրացումը, դասակարգային թշնամու վտանգությունների դեմ մղվող պայքարում հեղափոխական զգաստության բարձրացումը, դործի կոնկրետ տեղամասերում աշխատանքի լավագույն կազմակերպումը յուրաքանչյուր նալթահանքում, յուրաքանչյուր դործատեղում:

4. Ավելի լայն ծավալել սոցմրքությունն ու հարվածայնությունը: Ճանաչել յուրաքանչյուր նալթահոր: Լիովին վերացնել թե հորափորման և թե շահագործման մեջ յեղած ճեղքվածքը:

Ազնեվթի հետագա հաջողությունների գրավականն է, — բարելավել իր աշխատանքը բողջեկիյան ինքնաքննադատության կրակով և պլանը իր քանակական ու վորակական ցուցանիշներով սրեցոր բարձրացնելու ցանկությամբ: Յես հավատացած եմ, վոր վոչ միայն յերկրորդ, այլ և հաջորդ համադրանքում աշխատանքներն ավելի փայլուն կլինեն, քան անցյալ՝ բեկում առաջացած ամսում, վորովհետև միջև են պահանջում յերկրի շահերը, այդ է պահանջով մեր ամբողջ կուսակցությունը՝ Համկոմկուսի (բ) Կենտկոմի և կուսակցության առաջնորդ ընկ: Ստալինի դիտավորությամբ:

Ընկ: Սերգոյի նամակում, վորի մասին ձեզ արդեն ասեցի, ընկ: Ստալինը մակադրել է. —

«Ձեմ կասկածում, վար ընկեր բազմեցիները կկատարեն իրենց պարտականությունը՝ Խորհրդային Միության բանվոր դասակարգի հանդեպ»:

1932 թվին Ադնեվթը, նրա հետ և ամբողջ Բազմի կազմակերպությունն ու կուսակցության Յերկրային Կոմիտեն չեն կարողացել առաջնորդի ցուցմունքները կատարել: Այդ բանը մենք պետք է ընթացիկ 1933 թ. կատարենք, ինչ ելվոր լինի: (Յերկարատև ծափահարություններ):

ԿԱՏԱՐԵԼ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏՐԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԱՎԹԻ ՆԿԱՏՄԱՐԻ

(Ադրկումկուսի (բ) Բազմի Կոմիտեյի պլենումում Բազմի կազմակերպության ակտիվի հետ միասին 1933 թ. ոգոստոսի 9-ին արտասանած ճառը)

Հնկերներ, յոթ ամիս սրանից առաջ, այս տարվա հունվարի 26-ին, Բազմի կազմակերպության ակտիվը քննություն առավ Արբեշանի նավթային արդյունաբերության զբաղվածությունը: 1932 թվի Ադնեվթը ավարտեց խոր ճեղքվածքով: Յերկիրը չստացավ մոտ յերեք միլիոն 300 հազար տոնն նավթ: Այս տարվա առաջին ամիսներում (հունվարի 1-ից մինչև 15-ը) Ադնեվթը նույնպես նավթի պլանի մեծ թերակառուցվածքով եր առաջ դնում: Բազմի ակտիվը այն ժամանակ, այդ աշխատանքին աջակցի ղեկավարումով:

«Նավթի պլանի չկատարումը բացատրվում է Ադրկումկուսի (բ) Կենտկոմի և Բազմի, ինչպես և ամբողջ կուսակազմակերպության և Ադնեվթի անտեսական ղեկավարության նավթի համար մղվող պայքարի անբավարար աշխատանքով»:

Բազմի Կոմիտեյի ներկա ոգոստոսյան պլենումին հրապարակված կազմակերպության ակտիվի հետ միասին մենք դա լին ենք ուրիշ ցուցանիշներով: Ադնեվթը բացահայտ կերպով դուրս է գալիս ճեղքվածքի շրջանից:

Այս տարվա առաջին կիսամյակում հանված է 6,699,510 տոնն նավթ, վոր կազմում է պլանի 101,6 տոկոսը: Նավ

թի տոննի ինքնարժեքը ցածր է նախահաշվայինից: Վատ է դրուժյունը հորափորման բնագավառում, փորված է ընդամենը 241,000518 մետր, այսինքն, պլանի 64,4 տոկոսը փորման ինքնարժեքի բարձրացումով:

Մենք արձանագրում ենք Ադրբեյջանի նավթային արդյունաբերության մեջ վորոշակի նվաճումներ՝ համեմատած այն դրուժյան հետ, վոր կար հունվարյան ակտիվի ժամանակ:

Այդ նվաճումները արդյունք են Ադրկոմկուսի (բ) կենտկոմի և Բագկոմի գլխավորությամբ ամբողջ Բագվի կազմակերպության նավթի համար մղվող լարված և բոլշևիկյան պայքարի, արդյունքն են անկուսակցական ակտիվի, բանվորների, ծառայողների, ինժեներա-տեխնիկական անձնակազմի լայն մասսաների հարվածային աշխատանքի: Այդ բոլորի մասին մանրամասն պատմեց ձեզ ընկ. Բուրբենը իր ղեկուցման մեջ:

Հունվարյան ակտիվում մենք արձանագրել ենք յերկրային կուսակցական կազմակերպությունների անբավարար ոգնությունը Ադնեվիթին: Դրուժյունն այժմ փոխվել է: Անցած կես տարում Համկոմկուսի (բ) Անդրբեյկոմը սիստեմատիկորեն ղեկավարել է Ադրբեյջանի նավթային արդյունաբերությանը, նրան ակտիվ ոգնություն ցույց տալով:

Ադնեվիթի հարցերը մանրամասն ու խոր քննության են առնվել Անդրբեյկոմի ապրիլյան պլենումում, վորը մի շարք կոնկրետ դործնական ցուցմունքներ է արել Ադրբեյջանի նավթային Ֆրոնտի հետագա աշխատանքները բարելավելու և ծավալելու համար:

Մի ամիս սրանից առաջ, հուլիսին, Անդրբեյկոմի բյուրոն ապրիլյան պլենումի վորոշումների կատարումն ստուգելու կարգով նորից մոտիկից դրաղվեց այդ հարցով:

Անդրբեյկոմն Ադնեվիթի համար մի շարք կարևորագույն հարցեր դրել է Մոսկվայի առաջ և դրական լուծումն ստացել: Միջոցներ են ձեռք առնվել Բագվի ղեկավար կազմերը ամրացնելու՝ Մոսկվայից և Թիֆլիսից նոր աշխատակիցներ բերել տալով:

Ներկայումս մի քանի որ է արդեն, ինչ Անդրբեյկոմի քարտուղարութայն ամբողջ կազմը գտնվում է Բագու և ձեզ հետ միասին կազմակերպում է նավթի համար տարվելիք հետագա պայքարը:

Մենք, այդպիսով, մեր ամբողջ ուժերը դործադրում ենք, վորպեսզի նավթի պլանը կատարվի, վորպեսզի խորհրդային յերկրի բոլոր թափով ամող ժողովրդական տնտեսությունը տանք այնքան անհրաժեշտ վառելիքը:

Ադրկոմկուսի (բ) կենտկոմը և Բագվի կոմիտեն մեծ ենթադրեալ, մեծ նախաձեռնություն և մեծ ջանքեր են դրել այդ դործում:

Բայց, չնայած դրան, Ադնեվիթը դեռ բոլորովին դուրս չի յեկել ճեղքվածքի շրջանից և հորափորումը, վոր անբաժնելիորեն կապված է նավթահանության հետ, կես տարվա ընթացքում հետ է մնացել ավելի քան 30 տոկոսով:

Դեռ ավելին. հուլիս ամսում սկսել է ընկնել և նավթահանումը: Հուլիս ամսում մենք չենք տվել 134,000 տոնն, իսկ ոչոստոսի ութ որվա ընթացքում՝ մոտավորապես 25,000 տոնն:

Ինչո՞ւմն է բանը: Ինչո՞ւմն են նավթահանման ընթացքի այսպիսի թուլջանություն պատճառները:

Պատճառները, ընկերներ, թաղնված են նրանում, վոր հանգստանալով նավթահանման մեջ մարտին սկսված վերելքով, մենք փորման հարցերին պատշաճ ուշադրություն չենք դարձրել: Պատճառներն, ընկերներ, թաղնություն են նրանում, վոր նավթահանման կիսամյա պլանի կառույցում, վոր հեշտացվել է Լոկ - Բատանի շատրվանով ճիշտ է, նախապատրաստված և սպասվող շատրվանով կայց և այնպես շատրվանով, հանգստացման և բարեհոգության ելեմենտներ է առաջացել:

Այդ ելեմենտները նկատվել են և նկատվում են Բագվի կազմակերպության մի շարք ողակներում և Ադնեվիթի առանձին ղեկավար տնտեսավարների մոտ: Մինչդեռ ապրիլին Անդրբեյկոմի պլենումը նախադրույալները ե.

«Ադնեվիթի աշխատանքում յեղած հաջողությունները չպետք է պլանի կատարման հետագա պայքարում հանգրս-

տացում առաջացնեն, վորովհետև այդ հաջողութիւնները դեռ չեն ամրացված: Մյուս կողմից ել բոլոր հնարավորութիւնները կան՝ նախահանման հետագա ավելացման համար: Այս հանգամանքներում վորեւիցե հանգստացում պետք է վորակավորվի, իբրև կուսակցութեան և կառավարութեան դիրքակալների խախտում»:

Հանգստացման և բարեհոգութեան ելեմենտների դեմ վճռական և անխնայ պայքարը պետք է հաստատուն կերպով տարվի մեր ամբողջ աշխատանքում: Մենք մեր ամբողջ ուժերով պետք է հարձակվենք նրանց վրա: Դա նախկին համար մղվող պայքարում հետագա հաջողութիւնների հիմնական պայմանն է:

Դա ավելի անհրաժեշտ է, մանավանդ, վոր ներկայումս կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը մեր առաջ դրել են մի նոր ու մեծ պատասխանատու խնդիր — դա նախահանութեան նշանակալից չափերով ավելացնելու խնդիրն է: Յոթ ամսվա ընթացքում մենք հանել ենք 7,888 հազար տոնն: Մինչև տարվա վերջը, բացի 6,500 հազար տոննից, մենք յերրորդ յեռամսյակում պետք է լրացուցիչ կերպով տանք ելի 380 հազար տոնն և մինչև նոյեմբերի 15-ը — նավագնացութեան փակումն — ելի լրացուցիչ 500 հազար տոնն, այդ թվում հարյուր հազար տոնն Ադնեմթի ներսում վառելիքի տնտեսման հաշիվն: Այդ պիտով հինգ ամսվա ընթացքում մենք պետք է յերկրին տանք 7,386 հազար տոնն, այսինքն մի քիչ ավելի պակաս, զան թե յոթ ամսվա ընթացքում: 1934 թվին մենք պետք է հանենք ամենապակասը քսան միլիոն տոնն:

Ընկ. Որջոնիկիձեյի նամակում մատնանշված են արտադրական տարվա կիսում նախահանման ավելացման պատճառները: Կուսակցութիւնն ու Ս. Միութեան կառավարութիւնը նյութական ոգնութիւն են խոստանում մեզ, նոր մեծացրած ծրագիրը կատարելու համար: Այդ ոգնութեան մասին կոնկրետ կերպով ասվում է մամուլում հրապարակված, Ծանր Արդույնաբերութեան Ժողովոմատի հրամանում: Մեզ տված առաջադրութիւնն այնքան կարևոր է, նրա պատճառներն այնքան լուրջ են, վոր վոչ մի խոսք չի կարող լինել նրա, թեկուզ հենց քիչ չափով, չկատա-

րելու մասին: Մինչև տարվա վերջը, սահմանված ժամկետում պետք է, ինչ գնով ել վոր լինի, հանված լինի 7,386 հազար տոնն նավթը:

Այդ հարցը հետադառնում, սեռստոսի յոթին քննելի և Անդրեյերկոմի քարտուղարութեան, Ադրկոմիտեի (բ) Կենտկոմի և Բազմի Կոմիտեի բյուրոյի միացյալ նստում:

Պլանն ըստ նրա բաշխմանը՝ հանքերի և առանձին հորերի միջև լիովին իրական պլանն է: Այդ պետք է ձեզանից յուրաքանչյուրը հաստատ հիշի: Պլանը բոլորովին իրա կան է և պետք է այն անպայման կատարել:

Ի՞նչ է հարկավոր դրա համար անել:

Միացյալ նիստում, վորի մասին յես անացի, վորում է հանվել, վորը գործողութիւնների ծավալուն ծրագիր է տալիս: Նրա մեջ մանրամասնորեն ամեն ինչ նախատեսված է: Յես համառոտակի կանգ կառնեմ այդ վորում ման հիմնական մոմենտների վրա: Գլխավոր շեշտն այնտեղ արված է հորափորման զարգացման վրա իբրև անհրաժեշտ նախադրյալ նախահանման ավելացման համար: Մինչև տարվա վերջը պետք է 300 նոր հորերի փորման աշխատանքը ծավալել, 1934 թվին նախահանումը մինչև 20 միլիոն տոնն ավելացնելն ապահովելու համար, իսկ մինչև սեպտեմբերի 25-ը պետք է այդ 300 հորերից չափաւորման տալ 85-ը:

Մեզ նվազագույն ժամկետներ են տրված: Այդ պատճառով ել ժամկետին ուրախանալով փորման նոր ստանդարտներ դնել — դա ամբողջ Բազմի կազմակերպութեան, ամբողջ Ազնեմթի կարևորագույն խնդիրներից մեկն է հանդիսանում: Միջոցաւ այժմ իսկ, տարբեր ուղիներով հորքներ են ստացվում, վոր հանքերը դանդաղ են ստանդարտներ հասկացնում, վոր առանձնացված ստանդարտների մասերն են անպետք են և այլն: Դա բոլորովին անթույլատրելի յէ: Այս անթույլատրելի վոչ բոլշեվիկյան յերեմիայութեանը արմատապես պետք է վերացվեն: Այն ընկերները, վորոնք այդ չեն հասկանում, կարող են լուրջ անախարհութիւններ առաջացնել: Յես պետք է նրանց ուղղակի նախադրել չացնեմ:

Հատուկ ուշադրութիւն պետք է դարձնել կարճ ժամանակամիջոցում նոր ուսյոններին — Լոկ — Բատան, Կալա, Ալբոմի կղզի — լիովին յուրացմանը։ Որջոնիկիձեյի ուսյոնի նոր նշանակված քարտուղարը, Մուղաֆար Նարմանովը, ընկ. Բորցի հետ միասին պետք է ապահովեն այնպիսի կարևոր և նշանակալի ուսյոնի յուրացումը, ինչպիսինքն է Կալան։ Որջոնիկիձեյի ուսյոնին ոգնելու համար մենք մի ամսով Որջոնիկիձեյի ուսյոնին ենք ամրացնում Ադրկովկոսի (բ) Կենտկոմի քարտուղար ընկ. Կուդրյավցիկին, վորը պետք է լինի Կալայում։ Այս ի՞նչ է նշանակում։ Ամրացման սխտեմը կիրառվել է և մինչև այժմ։ Բայց ամրացման հին սխտեմից մենք հրաժարվեցինք։ Ամրացվել միայն նրա համար, որինակ, վորպեսզի տեղեկութիւններ ստանալ ընկ. Բորցից — դա ամրացում չէ, դա միայն աշխատանքի ընթացքի մասին տեղյակ լինել և նշանակում։ Ամրացվել այժմ — դա նշանակում է որդանապետ մասնակցել այն նոր հանքերի, նոր հորերի կադմակերպման և յուրացման դործին, վորոնք պետք է դործի դրվեն, և մասնակցեն հին հորերի յուրացմանը, վորոնք պետք է ավելի լավ շահագործվեն։

ենք նոր, աճող յերիտասարդ աշխատող ընկ. Ախուճոյ -
Զաղեյին: Ամբասնում ենք այնտեղ Բաղկոմի քարտուղար
Գուրեհիչին մի ամսով, վորպեսզի նա բացատարես այդ գոր
ծով զբաղվի Ախուճոյ - Զաղեյի և նալթաճանքերի գերեկ-
տոր կրիլովի հետ միասին: Նրանք կողմեն այդ գործը բարձ
րացնելուն և պետք և բարձրացնեն: Մանր - մունր խո-
սակցություններին, թե, զհհ, Լենինյան նալթաճանքում
ապա կամ այն բանն ետպես չի, ենպես չի, — պետք և վերջ
այս կամ այն բանն ետպես չի, ենպես չի, — մունր հանքի հետ ա-
տալ: Լենինյան նալթաճանքը զեռես, վոր հանքի հետ ա-
տալ կմըցի, յեթե միայն այնտեղ գործը լավ դրվի: Յե-
թե վատ աշխատանք տարվի, ապա ամեն մի լավ գործ կա
րելի յե այնպես իշացնել, վոր ինքը կզարմանա: Նույնը
և Սրտեմի կղզու վերաբերյալ պիտի ասել, վորին ամբ
ջընում ենք Բաղկոմի: Ստալինյան նալթաճանքին ամ-
բասնում ենք Բաղկոմի կողմաճին ներկա վարիչ, Անդր
բասնում ենք Բաղկոմի կողմաճին ներկա վարիչ Բոնդարենկո-
յի կողմի աղկտմասս բաժնի նախկին վարիչ Բոնդարենկո-
յին:

ներին, մենք առաջին հերթին պետք է անենք այն ամենը, ինչ հենց մեզնից է կախված: Ընկ. Յուդովիչը ավելի համարձակ պետք է կուլի և չպիտի բավականանա հայտարարելով, թե այս կամ այն բանն իրեն չեն տվել և այլն: Ահա նա դանդաղում է, թե մատակարարման հարցերը մի շարք կազմակերպություններում քննարկում են, իսկ իրեն նիստի չեն հրավիրում: Սա ինչի՞նչն է նման: Անթուլյատրելի յե, յերբ նրան չեն հրավիրում, բայց անթուլյատրելի յե, յերբ ընկ. Յուդովիչը ինքը չի գնում: Մեկ, յերկու անգամ կը դնաս, յերրորդին կհրավիրեն (ծիծաղ, ծախահարուժյուններ):

Ընկերներ, հարկավոր է ղեկավարության սխտեմի մասին խիստ խոսել: Մեզ մոտ ղեկավարությունը սխտեմի դործը վատ դրուժյան մեջ է: Ղեկավարությունը այն վորոշակի ությունը չի, վորը պահանջվում է աշխարհի խոշոր տնտեսությունից, վորպես Սեբաստիանի նավթարդյունաբերությունն է: Իսկ առանց վորոշակի ղեկավարությունից, անգամ ամեն տեսակի սարքավորումներ, ամեն տեսակի մթերքներ և առկայությունը դեմքում, անգամ պատրաստի նավթահորերի առկայությունը դեպքում և այլն, մեծ խառնամեղքություն ու խռոնաչիություն կլինի: Անկասկած, ղեկավարությունը ներկայումս, համեմատած յոթ ամիս առաջ յեղած դրուժյան հետ, լավացել է, բայց, ինչպես յերևում է, այդ ղեկավարությունը չի կարողանում վերահասու լինել աճող բոլոր պահանջներին, ընդարձակվող և բարձրացվող աշխատանքին:

Հարկավոր է, ընկերներ, վոր ամենից առաջ մեզ մոտ, ղեկավարող շտաբում ավելի մեծ կազմակերպվածություն լինի: Այդ կազմակերպվածությունն ուրիշներին առաջ կմղի, իսկ այդ բանը դեռևս չկա, իսկ յեթե կա յեկ, ապա անբավարար է: Հարկավոր է ավելի շատ կառնավոր կառուցված, պլանային կոնկրետություն և գործառնականություն: Հարկավոր է հետևել այն բանին, թե ո՞վ, ի՞նչպես է կատարում իրեն հանձնարարված գործը, պետք է իրական հսկողություն ունենալ: Աշխարհի մեծ գործում, վորպես Սեբաստիան է, հրապարակությունը պարտադիր կերպով պետք է կառնավորվի առանձնապես խոստով նրա համար, վորովհետև Աշխարհում ամեն ոք այնքան կարգադրություններ և ցուցմունք

ներ են տրվում, վոր յեթե նրանց չհետևենք—անհետեւում է թյուն կատարվի:

Յերկրային կոմիտեյի բյուրոյի և Յերկմի պլենումի ու Սեբաստիանի (բ) կենտրոնի և Բազմի համապատասխան վորոշումներում առյաժ է այն մասին, թե պետք է ճանաչել յուրաքանչյուր նավթահոր, պետք է, վոր ուսկում ներքի քաղտուղությունը ճանաչեն յուրաքանչյուր հորավոր վարպետին, չխոսելով արդեն այն մասին, վոր նավթահանքերի դիրեկտորները նրանց անձնապես պիտի ճանաչեն: Այդ բանը չի արվում, իսկ յեթե այդ արվում էլ է, ապա հաճախ այնպես չի արվում, ինչպես հարկն է: Ընկերներից վոմանք այն ցուցմունքը, թե նավթահորերը պիտի ճանաչեն, հասկացել են այնպես, թե ուշադրություն պիտի դարձնեն միայն հարուստ, «հացառատ» նավթահորերի վրա: Հենց վոր մի աղբյուրի նավթահոր սկսում է դործել, ամեն նապատասխանաբար ընկերներն, Աշխարհի տնտեսական ղեկավարությունը իրարանցման և վարպետի մեջ են ընկնում աղբյուրի նավթահորի շուրջը: Մի քանի հազար նավթահորերի ընդհանուր քանակից «հացառատ» նավթահորերը ընդամենը 80—100 հատ են: Յեթե ամբողջ թանկագին ժամանակը կորցնեն միայն այդ նավթահորերի շուրջը պարտադիր վրա, ապա մնացած նավթահորերը, վորոնք նույնպես կարող են «հացառատ» դառնալ, յեթե նրանց վրա ուշադրություն դարձնվի, և վորոնց մասին վոչ վոր չի բա ուշադրություն դարձնվի, և վորոնց շատ նավթ տվող հորեր կարող ասել, թե նրանք չեն կարող շատ նավթ տվող հորեր դառնալ,— կթողնվեն ինքնահոսի: Վճռական նշաններ, պետք է անհապաղ հրաժարվել: Վճռական նշանակություն ունեցող հորերին պետք է պատշաճ ուշադրություն դարձնել, պետք է նրանց ղեկավարությունն ապահովել, սակայն դրա հետ միասին հարկավոր է թե տնտեսական և թե կուտակցական հայացքով աշխույժ հետևել և բոլոր մյուս նավթահորերի աշխատանքին, վորպեսզի աշխատանքն աշխույժ չկաղի:

Աշխատանքի մեջ ամենալուրջ թերությունն այն է, վոր չհազորովող նավթահորերին բավարար չափով ուշադրություն չի դարձվում: Դա միանգամայն անթուլյատրելի յե: Փորելը, իհարկե, դժվար է, բայց չե՞ վոր ամեն մի վոր

վող հոր պետք է լի վերջո շահագործմանն անցնի: Յեւ վ յեթե նախթահորը պատրաստ է, հանձնարած է շահագործման և դեպի աղբ նախթահորն անուշադիր ու անխուսթ վերաբեր վեք, նա շարքից դուրս կգա: Ուրեմն եւ ինչի՞ համար եք վորել: Անկրթեշտ և առավելագույն ուշադրության արժանացնել վոչ միայն փարվող մատիքահարերին, այլ և շահագործման մեջ գտնվողներին:

Ընկերներ, մի քանի խոսք եւ սոցաբոցման մասին: Այստեղ շատ քիչ խոսակց սոցաբոցման մասին, այն մասին թե ինչպես է աղբ դործը դրված, քանի բրդաղբ, քանի բանվորներ, քանի հարվածայիններ են մրցում իրար հետ: Այն մասին տեղեկություններ կան, բայց անկիշտ, հատ ու կտոր են, իսկ դա — այն բանի ցուցանիշն է, վոր աղբ դործին ու շաղարկությունն չի դարձվում, վոր աղբ աշխատանքի ամբողջովին ընդգրկում չկա: Թե կուսակցական, թե կոմյուներական են թե պրոֆիտութեանական կազմակերպությունները աշխատանքն աղբ մատում կաղում է:

Ընկերներ, Յերկոմի, Բադկոմի և Կենտկոմի վորոշ մասեր, ինչպես յես արդեն ասացի, ուսյունները դադարի չափով մենք ամբաստնում ենք: Կենտկոմի և Յերկոմի ապագատից մենք մի շարք պատասխանատու ընկերների հանում ենք և նրանց ուղարկում ուսյուններում աշխատելու: Դրա հետ միաժամանակ ոգոստոս ամսում բեկում ստեղծելու համար մի շարք լավագույն ընկերների, ղեկավար ընկերների, ամբադնում ենք տալուններին, մշտապես աղբ ուսյուններում մնալու, ապառնելով նրանց մնացած բոլոր աշխատանքներից: Անդրկերկոմի ջարտուղար ընկ. Մեյերգրին տանքններից: Անդրկերկոմի (բ) Կենտկոմին ու Բադկոմին ուղարկում ենք Ադրկոմի (բ) Կենտկոմին ու Բադկոմին պնեկու: Նա այստեղ պետք է մի ամբողջ ամիս մնա և ձեզ հետ կազմակերպի պայքարը նախթի համար, այն վորոշում հետ կազմակերպի պայքարը նախթի համար, այն վորոշում ենք իրացման համար, վորոնք մենք ձեզ հետ միասին ընդունել ենք:

Ընկերներ, նախթային արդյունաբերության հարցը — խոշոր հարց է: Այդ հարցը հսկայական նշանակություն ունի վոչ միայն Բադվի և Անդրկոմիկասյան կազմակերպությունների համար, այլ և մեր ամբողջ Միության համար: Թե վորքան մենք հաջողությամբ կկատարենք նախթի պլանը,

նը, այն բանից, թե վորքան մենք իսկապես բուլեիկորեն կք կազմակերպենք պայքարը նախթի համար, շատ բանով է պայմանավորված Միության սոցիալիստական տնտեսության զարգացման ընթացքը. դրանից է կախված ինչպես Ադրկոմիկոմի (բ) Կենտկոմի ու Բադկոմի, այնպես և կուսակցության Անդրկոմիկասյան Յերկոմի Կոմիտեի բուլեիկյան ղեկավարության կայունությունն ու միաձուլությունը:

Յես, ընկերներ, խորապես համոզված եմ, վոր Բադվի կազմակերպությունը նախթի համար կկարողանա պայքարն իսկապես այնպես կազմակերպել, վոր մենք կկարողանանք մի քանի տասնյակ, գուցե և հարյուր հարյուր տոնն նախթ ավելի տալ այն առաջադրությունից, վոր կուսակցությունն ու կատարյությունն է տալիս մեզ: Մեզ մոտ ունեցած վերջին տվյալներն արդեն խոսում են Անդրկոմիկասի մի շարք հիմնական մշակութային թեյի, ծխախոտի, բամբակի — հաջողությունների մասին: Միանգամայն բախարար կի — հաջողությունների մասին: Մեզ մնում է վճառ կերպով է ընթանում հացահանձնումը: Մեզ մնում է վճառ կանոններ և արագությամբ նախթի դործում եւ մի քիչ մեզ ձիգ տալ:

Այն ժամանակ, — յես աղբ բանում համոզված եմ, ընկերներ, — Անդրկոմիկասյան կազմակերպությունը, վորի վոչ նախարն ու լավագույն և անաշատար ջոկատը Բադվի կազմակերպությունն է հանդիսանում, ձեզ հետ միասին, ձեր գլխավորությամբ կանցնի խորհրդային Միության լավագույն յերկրների առաջին շարքերը և կարողաբանի կուսակցության Կենտկոմի և մեր կուսակցության անաշատար ընկ. Ստալինի վառահոլությունը (բուն յերկարառե ծախահարություններ):

(«Պրավդա»-ի դեկտեմբերի 1-ի համարում տպված հոդվածը)

Համփոփուած (բ) Կենտրոնը այդ վերջնամբ Անդրկովկասի կուսակազմակերպութիւններէ առաջ դրել է Անդրլիւկովկասյան ֆեդերացիայի տնտեսական և կուլտուրական շինարարութեան բնագաւառի մի շարք խնդիրներ՝ տիւն և ծափալուն գարծողութիւններէ ծրագրելը, պահանջելով վճարականորեն ուղղել, զլխավորապէս գլուղում տարված այն սխալներն ու ծոռմները, վորոնք տեղի յեն ունեցել այդ շրջանում Անդրկովկասում:

«Հատկապես այդպիսի սխալների ու կոպտագույն ծրուածների հետեւանքով, — չնայած Անդրկովկասի գյուղատնտեսական հիմնական մասսայի շրջապատին ղեկավարող պարտիան տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցումը, — կուլակային և հակախորհրդային տարրերը հնարավորութեամբ են ստացել կատարված սխալներն ու ծրուածներն ուղղորդել, գյուղում իրենց ազդեցութեամբ աշխուժացնելու համար» (Համկոմկուսի (Բ) Կենտկոմի 1931 թվի հոկտեմբերի 31-ի վորոշումը) :

Մեր խնդիրը կայանում էր նրանում, վոր այդ սխալներն ուղղելով՝ վոչ Թե խոսքով, այլ գործով սրայքարենք Կենտկոմի հրահանգների իրացման համար:

Մեր խնդիրը նրանում էր, վոր ամբաստանող Անդր-
Ֆեդերացիան և միաժամանակ հանրապետությունների
լայն ինքնագործունեություն ու տնտեսական նախաձեռնու-
թյուն ծավալելով՝ Անդրկովկասի կուսակազմակերպություն
ները լծենք տնտեսական – քաղաքական խնդիրներին լուծ-
մանը, դուրս մղելով «ատամանչինայի» ու դրուպովչին-
այի ամեն տեսակի մնացորդները :

Խորհրդային Միության ինդուստրացման բուն աճումը, մեքենայինման, ավտոմոբիլային ու ավիացիոն արդյունաբերության ասպարիզում ունեցած հաջողութիւնները ե գլուղական տնտեսութիւն սոցիալիստական վերակառուցումը պահանջում էր մեծ չափով ավելացնել նալթահանումը։ Սյլ խնդիրն իրականացութիւնն ու նալթամշակումը։ Այլ խնդիրն իրականացութիւնն ու նալթամշակումը։ Այլ խնդիրն իրականացութիւնն ու նալթամշակումը։ Այլ խնդիրն իրականացութիւնն ու նալթամշակումը։

հանձնաժողովի անդամները միջին քանակությամբ յեղել են 35,692 տոնն (ապրիլին), 1931 թվին — 39,706 տոնն (ոգոստոս) :

Մի քանի ամսում նոր հանքեր են բուսել (Լոկ-Բատան, Կալա), վորոնք իրենց հարստությամբ արդեն հայտնի յեն դարձել վոչ միայն Անդրկովկասում, այլև ամբողջ խորհրդային Միությունում: Արդյունքների նախագիծն արդյունաբերության Միության այդ հանձնաժողովները հետևյալն են յեղել Համաժողովի (բ) Կենտկոմի և անձամբ ընկ. Ստալինի անմիջական ղեկավարության ու դործառնական ոգնության, հետևյալն են Բաղվի պրոլետարիատի, Բաղվի բոլշևիկները հերոսական պայքարի և ամբողջ Անդրկովկասյան կուսակազմակերպության նախագիծ համար մղվող պայքարին լծվելուն:

Այդ հանձնաժողովները մեզ ել ավելի յեն պարտավորեցնում պայքար մղելու դեռևս Արդյունքների նախագիծն արդյունաբերության մեջ յեղած թերությունների դեմ: Դեռ բոլորովին մոտեցած Անդրկովկասում հավասարեցնել և, վոր Համաժողովի (բ) Կենտկոմի կողմից քարածուխի արդյունաբերության վերաբերմամբ կայացրած վորոշման հիմունքով Արդյունքների նախագիծն ավարտի վերակառուցումը մինչև այժմ իրագործվում է մեծ մասամբ ձեռնարկներով: 1931 թ. հոկտեմբերի 31-ի վորոշման մեջ Համաժողովի (բ) արած ցուցմունքը, թե համապատասխան դանդաղելու է Արդյունքների ղեկավարության ղեկավարության վերակառուցման գործում՝ լիովին պահպանված է իր այժմեականությունը: Գոյություն ունի չվերացված և իր այժմեականությունը ղեկավարության վերակառուցման համարձակումներն լուծելու անկարողություն, ման հարցերը համարձակումներն լուծելու պայքար՝ տեխնիկայի յուրացման համար, մանավանդ հորափորման գործում:

Կենտկոմի առաջադրությունը՝ մինչև 1933 թվին վերջը պլանից դուրս 300 նոր հոր փորելու մասին՝ անբավարար է կատարվում: Այդ դրությունը լուրջ յերկյուղ է առաջացնում Համաժողովի (բ) Կենտկոմի մարտական առաջադրություն իրագործելու նկատմամբ, մանավանդ, վոր 1934 թվին յենթադրվում է նախագիծն ալանք մեծ հափերով բարձրացնել:

Մենք կարող ենք ու պետք է 1934 թվին յերկրին տանք 22 միլիոն տոնն նախագիծ՝ 1933 թվին 15 միլիոնի դիմաց: Դրա համար անհրաժեշտ է միայն վճարողականությամբ լիկվիդացիայի յենթադրվել հանդատացման տարրերը, վոր վերջին ժամանակներս նկատվում են թե Արդյունքում և թե Բաղվի կազմակերպության առանձին ողակներում: Դրա համար անհրաժեշտ է պատշաճ կերպով վերակառուցել Արդյունքի ամբողջ աշխատանքը, լայնորեն ծավալել նախագիծն տնտեսության տեխնիկական վերակառուցման աշխատանքը: ամենամեծ հափերով ողակներում յեղած սարքավորումը, ինչ կերպ ել լինի՝ կատարել նոր հորեր փորելու պլանը, կայուն, մեքենայացրած նախագիծն ալանքում՝ հորերի նորմալ շահագործումը կազմակերպել, ապահովել նախագիծն արտադրանքն ու ամբարներում պահելը և կատարել Յերկոմի վորոշումը՝ նոր նախագիծն հորեր նախագիծն ալանքում և մշակելու մասին:

Անդրկովկասյան ինդուստրիալիզացիայի արագ տեմպերը — վերջին տարիներս զգալիորեն բարձրացրել են արդյունաբերության տեսակարար կշիռը: Անդրկովկասյան ծոցի վերակառուցման տնտեսությունում — Անդրկովկասյան աղբյուրային ու հետամնաց յերկրից դարձել է արդյունաբերական — աղբյուրային յերկիր:

Անդրկովկասի ելեկտրիկայանների ուժը, վոր 1921 թ. 92 հազար կիլովատ է յեղել, 1931 թվին հասել է 167 հազարի, իսկ 1933 թվին արդեն 304-800 կիլովատի: 1933 թվին աշխատել են այնպիսի ուժեղ ելեկտրիկայաններ, ինչպիսին է Չորադեսը, Ռիտնդեսի առաջին հերթը և մյուսները: 1934 թվին պետք է սկսի գործել Քանաքեռի, Ռիտնդեսի ու Չորադեսի յերկրորդ հերթը, Թվարչելու չողենտորալը և մի շարք ուրիշները:

Չնայած դրան՝ Անդրկովկասը ելեկտրական ուժի մեծ պակաս է զգում: Արդյունաբերության կարևորագույն ու յերկրային (յերկաթա-մարգարիտ, Ալանիկերը ու պղնձահանք, Չխաթուրի մանգանեզը, Ղարաբիլիսայի քիմիական, Մուրամի լեռնանցք և ուրիշները) զարգացումը զգալիորեն սահմանափակվում է ելեկտրալիարարության ծավալով ու տեմպերով:

նում մինչեւ նոյեմբերի 15-ը համարված էր 80 հազար տոնն, ապա ներկա 1933 թվին մինչեւ նոյեմբերի 7-ը համարվել է արդեն 110 հազար տոնն (պլանի 85,2 տոկոսը)։ Ակներեւել են բամբակաքաղը նորմալ ավարտելու բոլոր պայմանները։ Սակայն աշխատանքի այդ կարեւորագույն տեղամասում մենք մի շարք թերություններ ունենք. — բամբակաքաղի տեմպերը վերջին որերս անբավարար են Ազրբեջանում և Վրաստանում։ Մեր խնդիրը նրանում է, որ Անդրֆեդերացիայի բամբակի ամբողջ քերքը հավաքվի, ինչ կերպ էլ վեր լինի։ Յեւ այդ խնդիրը կհատարվի։

Բամբակին փերաբերող հրահանգները, վոր այս տարի տվել են Համկոմկուտի (բ) Կենտկոմը և Միության Ժողկոմխորհն Ազրբեյջանի (բ) Կենտկոմին ու Ադրբայջան-խորհին՝ գործողությունների ծրագիր են հանդիսացել այս տարվա պլանը կատարելու և ապագա դյուլատնտեսական կապանիան նախապատրաստելու համար։

Այս տարվա բերքը վորոշելու փերաբերմամբ առանձին ուսյունների ու կոլխոզների տված նախնական տվյալները կոլխոզների յեկամաարբերության զգալիորեն աճելն է ցույց տալիս։ Յեթե 1932 թվին Ազրբեյջանի բամբակային ուսյուններում կոլխոզներին ունեցել է մի աշխուրվա համար 2-3 կիլոգրամ հացահատիկ, այս տարի յուրաքանչյուր աշխուր հասնում է 5-10 կիլո հացահատիկ, վորը սովորական յերե վույթ է դառնում կոլխոզներում, իսկ մի շարք կոլխոզներում աշխուրը հասնում է մինչև 15-25 կիլո հացահատիկ։ Այսպես, Կարյազիի ուսյունի Այիբասալլի դյուլում, Ստալինի անվան կոլխոզում մի աշխուրին հասնում է 13,7 կիլո հացահատիկ և 9,4 կիլո կեր, Ահմեդլի դյուլում մի աշխուրին հասնում է 14,3 կիլո հացահատիկ և 9,4 կիլո կեր։ Կարյազիի ուսյունի Աչադա — Սադրալլի դյուլում վորոշելով տեմպը կոլխոզը աշխուրին համար ստացել է 45,8 կիլոգրամ հացահատիկ։

Այդամի ՄՏԿ-ի գործունեյության ուսյունում կոմյերիտական Ռամադանովը, հարվածային աշխատանքի հետեւանելով 8 ամսում վաստակած աշխուրերի համար ստացել է 203 փութ հաց, անցյալ տարվա 30 փթի դիմաց, կով, հորթ, բնական թաւուններ, տան սարք և ղենի ու ղեն 500 ուրլի

յեկ կանխիկ փող ունի։ Գողախու դյուլի (Ղամարվի ՄՏ Կաթն Հայաստան) կոլխոզին Արշակ Ալոյանը իր բնականի հետ միասին 415 աշխուր է վաստակել, մի աշխուրն արժե 20 ուրլի 26 կոպ. այդպիսով մի տարում գրեթե 8500 ուրլի դրամ է վաստակել։ Այդ դումարի հաշվին նա հաստատուն ղենով ստանում է 1760 կիլո հացահատիկ, 830 կիլո խողող, 415 կիլո լոբի, և այլն։ Կոլխոզի յեկամուտը, վոր 1932 թ. յեղել է 501 հազար ուր. բարձրացել է այս տարի հասել է 690 հազար ուրլու։

Այդ որինականները կարելի յե լրացնել առաջ բերելով նրման բազմաթիվ փաստեր, վորոնք պարզ կերպով ցույց են տալիս, թե ինչպես տնտեսական միջոցառումներն ուղիղ տանելու և կոլխոզների կազմակերպչա — տնտեսական ամբարանգման համար վճռական պայքար մղելու հետեանելով՝ կենսագործվում է մեր կուսակցության առաջնորդ բնի. Ստալինի այն լողունը, թե կոլխոզները պիտի դարձնել բուլեյիկյան, իսկ կոլխոզներին — ունեւորներ։

Յեթե բամբակի փերաբերմամբ Ազրբեյջանը յերկրորդ բամբակային բազան է դարձել, ապա քեյի կոպից վրաստանը միակ ուսյունն է, վոր Համկոմկուտի (բ) Կենտկոմի վորոշման համաձայն կոչված է յերկրորդ հնգամյակում կիմնականում քաւարարելու խորիդային Միության պահանջը քեյի Գլխամար։ Այդ խնդրի կատարման համար յերկրորդ պայքարում Անդրովկասի կուսակցական կազմակերպությունները վերջին յերկու տարվա ընթացքաներպոլությունները վերջին յերկու տարվա ընթացքում զգալի հաւոյությունների յեյ հասել։ Թեյի պլանում զգալի հաւոյությունները 1928 թվին 1900 հեկտար և յեղել ընդամենը, 1933 թվին հասել է 33,325 հեկտար և յեղել ընդամենը մեկ զգալի աշխատանք է կատարել։ Վերջին յերկու տարվա մեկ զգալի աշխատանք է կատարել թեյի պլանացիաների դրությունը բարելավելու և այն սխալներն ուղղելու համար, վորոնք տեղի յեն ունեցել մինչեւ 1932 թիւը՝ թեյի թփերը տնկելու և խնամելու գործում։ Այդ աշխատանքի հետեւանելով մինչեւ 1933 թ. հոկտեմբերի մեկը համարված է 3032,5 հազար կիլոգրամ հոկտեմբերի մեկը համարված է 3032,5 հազար կիլոգրամ։ Բացի կանաչ տերեւ, վորից 721 տոնն չոր թեյ կատարել է 430 տոնն ցածրագրանից, կուպիտ տերեւներից մշակել է 430 տոնն ցածրագրանից, Թեյի մեղին բերքատւությունը մի հեկտարից 1932 թվին յեղել է 700 կիլոգրամ, իսկ 1933 թվին հասել է

կուսակցության 16-րդ համագումարում, Համկոմկուսի (բ) Անդրկովկասի և հանրապետությունների կենտկոմներն են ավելի յեն ամրացրել Անդրկովկասի աշխատավորության յեղբայրական համերաշխությունը, ավելի հաստատուն են դարձրել Անդրֆեդերացիան՝ միաժամանակ ծավալելով հանրապետությունների տնտեսական նախաձեռնությունն ու ինքնադործունեությունը:

Մեր հաջողությունների մասին խոսելով մենք վոչ մի չափով չենք մոռանում, վոր դեռ շատ բան չենք արել մենք, վոր մեր աշխատանքում դեռ շատ թերություններ կան, վորոնց վրա յուրաքանչյուր առանձին դեպքում կեն արոնացվում է ամբողջ կուսկազմակերպության ուշադրությունը՝ դրանց վճռական ուղղման համար:

Վճռականորեն ուղղելով մեր թերությունները, մեծ ուշադրություն դարձնելով նավթի, բամբակի, թեյի, ծղխախոտի և կիտրոնային հարցերի մշակույթներին, ընկ. Ստալինն ողնել է մեզ հաղթանակների և նվաճումների հասնելու գործում, վորոնցով այսօր հպարտանում է և վորոնց ամրապնդման համար պայքարում է Անդրկովկասի կուսկազմակերպությունը:

Անդրկովկասի կուսկազմակերպությունը — Համկոմկուսի (բ) ամենահավատարիմ ջոկատներից մեկը — կուսակցության 17-րդ համագումարին դնում է միառնական, միակուռ և դադախարապես լինելույան կենտկոմի և մեր կուսակցության առաջնորդ ընկ. Ստալինի շուրջը համախմբված:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերես

1. Համկոմկուսի (բ) կենտկոմի և ԿՎՀ հունվարյան պլենումի արդյունքները և Ադրբեջանի կուսկազմակերպության խնդիրները 3
2. Նավթի համար մղվող պայքարի հերթական խնդիրների մասին 43
3. Կատարել կուսակցության մարտական խնդիրները նավթի մասին 71
4. Անդրկովկասի բուլճիկները — Համկոմկուսի (բ) կենտկոմի վորոշումների համար մղվող պայքարում 84

Հանձնված և տպագրության — դեկտ. 16-ին 1933 թ.
Ստորագրված և տպագրության — դեկտ. 26-ին 1933 թ.
Տպագրական թերթերի քանակը — 5¼
Տպագրական նշանների քանակը — 211,210

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0044240

50 qəp.

L. BERİJA
NƏFT VƏ PAMBUQ UGRUNDA

FİRQƏNƏŞR

Bakı 1933